

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Národnostní menšiny na SPŠ a VPŠ MV v Holešově

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. František Šnitr

Vypracoval:
Bc. Jiří Matoušek

Holešov 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Národnostní menšiny na SPŠ a VPŠ MV v Holešově“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, které je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Holešov 3. 3. 2010

.....
Bc. Jiří Matoušek

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Františku Šnitrovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Mgr. Lence Matouškové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Jiří Matoušek

OBSAH

Úvod:	5
1. Profil absolventa policejní školy	6
1.1. Dílčí závěr	7
2. Problémy sociokulturní odlišnosti	8
2.1. Kulturní relativismus	8
2.2. Vztahy mezi kulturami a tolerance	9
2.3. Diskriminace a předsudky	9
2.4. Předsudky a stereotypy ve vztahu k menšinám	11
2.5. Dílčí závěr	12
3. Národnostní menšiny v ČR – mentalita a vzdělávání vybraných národnostních menšin.	13
3.1. Původ odlišností romské mentality	14
3.2. Stručný výčet dalších skupin migrantů	28
3.3. Vietnamci	29
3.4. Rusové	39
3.5. Ukrajinci	40
3.6. Dílčí závěr	42
4. Průzkumné dotazníkové šetření u studentů národnostních menšin SPŠ MV v Holešově	43
4.1 Cíl průzkumného šetření	43
4.2 Téma průzkumu	44
4.3 Metody a organizace průzkumu	44
4.4 Charakteristika souboru respondentů	45
4.5 Graf a tabulky k průzkumnému šetření	47
4.6 Dílčí závěr	60
Závěr	61
Anotace	62
Resumé	64
Seznam použité literatury	65
Seznam použitých symbolů a zkratk	66
Seznam příloh	67

Úvod:

Téma, které jsem si zvolil pro vypracování diplomové práce, není dle mého názoru většině českého národa zcela cizí. Neustále se setkáváme v souvislosti s cizinci a národnostními menšinami s nepochopením, negativním jednáním, odsuzováním, předsudky, stereotypy apod. Proto je důležité seznámit se určitými pojmy, které nám mohou pomoci snáze proniknout do této problematiky, blíže se s ní seznámit, porozumět jí, a tak pomoci respektovat „odlišnosti“ - odlišnosti vzorců jednání, chování, kulturních a jiných norem a hodnot, na jejichž základě pak nemůže být příslušník etnické či národnostní menšiny odsuzován, vylučován, omezován nebo diskriminován.

Jako zaměstnanec Střední policejní školy MV v Holešově podílející se na zabezpečení výchovy a vzdělávání v této škole si uvědomuji složitost daného jevu, a proto jsem se rozhodl touto problematikou hlouběji zabývat. Rychle se mění sociální poměry nás dnes a denně vrhají do nových životních situací. Stačí si vybavit, co všechno se odehrálo od chvíle našeho zrození, v jakých podmínkách jsme se ocitli, do jakých sociálních vztahů jsme se dostali, jak jsme změnili své chování, postoje a názory. Měníme se spolu s tím, jakým prostředím, jakými vztahy a situacemi procházíme.

Cílem předkládané diplomové práce je vymezit z teoretického hlediska problém výchovy a vzdělávání vybraných národnostních menšin. Práce se metodou průzkumného šetření zaměřuje na studijní problémy, vztahy a volný čas, zamýšlí se nad otázkou výchovného působení v podmínkách SPŠ a VPŠ MV v Holešově spojenou se zhodnocením využívání volného času studenty čtyřletého maturitního studia. Východiskem je pak návrh opatření, která by přispěla k pozitivnímu rozvoji studentů, k utváření a kultivaci dovedností a schopností a kompetencí potřebných pro hodnotnou realizaci osobnosti.

1. Profil absolventa policejní školy

Policejní profese klade vysoké požadavky na osobnost jedince. Absolvent se na základě pochopení organizace policejní služby, etiky policejní práce a dalších disciplin musí orientovat ve svém společenském a resortním zařazení, ztotožnit se svou profesí jako představitel služby obci, představitel spravedlnosti. Na základě svých morálních vlastností a svého svědomí je schopen rozlišovat věci obecně dobré a zlé ve svém povolání i mimo něj. Je schopen z vnitřního přesvědčení bránit zločinnosti a chránit ohrožené občany i s nasazením vlastního života. Neměl by váhat vstupovat do rizikových situací s náležitou razancí a plnou odpovědností za své jednání. Musí být schopen rozvrhnout a organizovat svůj čas i v dlouhodobém pracovním výkonu.

Je žádoucí, aby uměl vstřícně přistupovat k občanům. Je schopen chránit jejich životy a majetek při respektování ústavních práv všech lidí na svobodu, rovnost a spravedlnost. Cítí odpovědnost za sebe, životy a bezpečnost jiných, kteří jeho pomoc potřebují, a akceptuje jejich situaci. S profesionálním sebevědomím musí být schopen samostatného jednání a zvládnutí konfliktní situace, je schopen odhadnout nezbytnost zákroku. Dokáže ovládat své jednání tak, aby jeho osobní pocity neovlivnily správnost postupu nebo zákonnost jeho rozhodnutí.

Absolvent nesmí být lhostejný ke kulturním hodnotám a kulturním tradicím. Měl by se naučit rozvíjet své zájmy a estetizovat svůj projev a chování ve společenských vztazích.

Musí účinně využívat kapacitu svých rozumových schopností a i v mimořádných a problémových situacích by měl být schopen provádět analýzu informací, klasifikaci dat a nacházet řešení. Musí znát svoje možnosti a chyby, kterých je schopen se dopustit. Je ochoten využívat poradenské služby, aby se učil a naučil vyvarovat se chyb ve své profesi a aby je mohl postupně odstraňovat. Je schopen bez obav spolupracovat s odborníky v osobních i služebních problémech.

Po stránce odborné je nutné, aby se seznámil se základy právního řádu a osvojil si vybrané problémy trestního práva hmotného a procesního, právní základy policejní služby, zejména zákon o Policii ČR a prováděcí předpisy, zákon o služebním poměru příslušníků Policie ČR a předpisy související, přestupkové právo a právní úpravu na úseku ochrany vnitřního pořádku a bezpečnosti, předpisy o silničním provozu

a podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích. Samozřejmě jsou schopnosti a dovednosti k realizaci právních úkolů ve službě, zejména praktické zpracování spisů, všech úkonů při řešení i rozhodování o přestupcích atd. Je třeba, aby si absolvent také osvojil zásady, metody, formy a prostředky policejní práce a získal schopnosti jejich praktické aplikace a potřebné dovednosti pro výkon funkce, zejména: provádění služebních úkonů a zákroků, ovládal řízení motorových vozidel, adekvátně reagoval na projevy sociálně patologického chování a uměl je účinně ovlivňovat, získal nezbytnou fyzickou zdatnost pro výkon služby a zvládl základní technické prvky sebeobrany a zásady první pomoci.

Velmi podstatnou dovedností je znalost jazyka a jednoho cizího jazyka včetně používané odborné terminologie.

1.1. Dílčí závěr

Výčet předkládá variabilitu vyhraněných individualit schopných svého dalšího rozvoje. Uvedené rysy jsou zastoupeny jako nedílná součást dynamicky strukturované osobnosti, přičemž kvalita policisty nespočívá ve vysoce zastoupené míře jednotlivých rysů profilu, ale v jejich sladění a v harmonizaci osobnosti.

2. Problémy sociokulturní odlišnosti

S příchodem cizinců na území ČR je spojena nejen celá řada administrativních úkonů a bariér vstupem, ale i další problémy, se kterými se vzniklá minoritní skupina na cizím území musí potýkat. Nejčastěji jmenované problémy zahrnují:

- jazyková bariéra
- povolení k pobytu, účel nebo doba pobytu
- diskriminace, levná pracovní síla
- kriminalita
- ilegální migrace, práce na černo, vykořisťování
- administrativní bariéry, kontroly
- odlišná kultura, mechanismy fungování minoritní vs. majoritní společnosti
- předsudky ze strany majority
- ghetoizace
- hygienické návyky, zdroj nákazy

2.1. Kulturní relativismus

Jádrem koncepce kulturního relativizmu je předpoklad, že jednotlivé kultury jsou jedinečnými a neopakovatelnými entitami. Z tohoto důvodu je nutné posuzovat každou kulturu pouze v jejím vlastním kontextu, v souvislostech jejích vlastních hodnot, idejí, norem a tradic. Je totiž zřejmé, že mnoho kulturních prvků, které jsou v souladu s hodnotami a obyčejí kultur, jejichž jsou součástí, nevyhovuje normám a zvykům kultur jiných (např. té naší, evropské). Kulturní relativismus ve svém důsledku hlásá pluralitu a rovnocennost všech kultur, ať už je označíme za „primitivní“ nebo „vyspělé“. Žádnou z kultur nemůžeme objektivně označit za vyšší nebo nižší, případně za lepší nebo horší, neboť nemáme k dispozici žádné objektivní měřítko, jímž bychom je mohli posuzovat. Jakmile přijmeme za toto měřítko kulturu vlastní, již stojíme na pozicích zpochybňovaného etnocentrismu.

2.2. Vztahy mezi kulturami a tolerance

Hlavní dominantní kultura společnosti není nikdy izolovaná a homogenní. Je rozvrstvena a v prostoru a čase se jednotlivé struktury vyvíjejí. V těchto souvislostech je dobré zmínit se jedné ze základních hodnot a pilířů demokracie, kterou je tolerance. Problémem je podle Urbana „stanovení hranic tolerance, tzn. zabránění nebezpečí, které plyne z tolerování netolerantních, jejichž nesnášenlivost může třeba začít nahlodávat samu podstatu demokracie.“ Ve jménu těch nejlepších myšlenek byly v historii lidstva napáchány nejtěžší zločiny, protože všechno dobré se dá zneužít. Tuto myšlenku je třeba mít na paměti i při začleňování minorit mezi majoritní kulturu. Při jakékoliv kategorizaci společnosti je nutné snažit se pracovat s objektivními informacemi, naslouchat druhým a snažit se je poznat osobně. Základem objektivního zrcadlení je schopnost sebereflexe. Žádoucí v tomto směru je předpoklad citlivého posouzení nevlastní kultury nebo i subkultury bez soudů a dezinterpretací, což označujeme jako „kulturní relativismus“¹

2.3. Diskriminace a předsudky

V této souvislosti hovoříme o třech základních poznávacích mechanismech:

- kategorizace – to, jak klasifikujeme informace a jak si vytváříme stereotypy
- asimilace – jak se učíme hodnotit
- hledání koherence – tj. pokusy vysvětlit či ospravedlnit vlastní myšlenky a postoje

Předsudky pomáhají obhájit zjevnou či skrytou diskriminaci

Diskriminace je definována jako „rozlišování poškozující někoho, neuznávání jeho rovnosti s jinými, popírání a omezování práv určitých kategorií obyvatelstva nebo určitých států.“ K diskriminaci může dojít i ve smyslu „pozitivním“, kdy jsou např. preferovány děti z dělnických rodin, sexismus – snižuje nějakou osobu kvůli pohlaví (ženy řidičky), dítě po rozvodu patří matce – muž se o ně nedokáže postarat, heterosexismus – platí presumpce neviny, ale prohlašujeme např.: „homosexuálně orientovaný sportovec“, čímž dáváme vlastně najevo, že normální sportovci jsou heterosexuálové.

¹ Jandourek Jan.: Úvod do sociologie., Portal, Praha 2003, s.203

Při vzniku diskriminace a předsudků obecně fungují obecně platné obranné mechanismy:

- Haló – efekt: chování osobnosti hodnotíme podle jedné nebo nějaké výrazné vlastnosti – Romové jsou hluční. Dobrá je znalost multikultury.
- Identifikace: ztotožníme se skupinou, bude nás víc
- Substitute: česky přesunutí, nedosažitelné uspokojení je nahrazeno druhým
- Rezignace: Píseň Wabihho Daňka Nevadí: „...věci, co se stanou, se tě nedotýkají, byl jsi bit. Všechno už jsi vzdal a postavil ses stranou, vzal sis dovolenou, chceš mít klid..., tak řekni sakra to svý nevdí, zas bude líp...! V dlouhodobě frustrující situaci se člověk může vzdát něčeho, co považuje za beznadějně
- Přebírání rolí: Mám svoje postavení, to se slučuje s určitou rolí, a tu si chci udržet
- Zlehčování: viz Židovské anekdoty (Potkal Roubíček Kohna a ten mu říká: „Slyšel jsem, že se chtějí oženit se Sárrou Rabinovičovou. Nedělej to, dobře jim radí, tu ženskou už měl celý Temešvár.“ Roubíček na to: „Já se byl v tom Temešváru podívat a ono to není zas tak velké město...“
- Intelektualizace: vidím to z jiného /rozumí se vyššího/ zorného úhlu pohledu
- Upoutávání pozornosti: zvýšená egocentričnost, hlasitá mluva, velká a patetická slova, snaha imponovat ukázněným chováním - někdo byl asi poznamenán opičí láskou - a tlakem k předvádění se.

Pokud se zamyslíme nad tím, zda lze předsudky eliminovat, z hlediska významu je to jeden z nejvýznamnějších úkolů budování demokratické společnosti. Týká se změny společenských rolí, zviditelňování úspěchů menšin, příležitostí k osobním kontaktům, kontaktů s nestereotypními jedinci, podpory kontaktu mezi skupinami a příležitosti ke spolupráci sociálních skupin.

2.4. Předsudky a stereotypy ve vztahu k menšinám

Postoj souvisí s latinským pojmem *a p t u s*, což znamená připraven, vystrojen. V souvislosti s pojmy postoj, předsudek a stereotypní chování je třeba zmínit vztahy v souvislosti s vlivy dědičnosti a prostředí. Termínu postoj poprvé použil Thomas a označil jej jako - „stav mysli jedince vůči hodnotě“. Otázkou zůstává, jak dalece lze postoj ovlivnit.

Allport uvádí, že předsudek je averzní nebo hostilní postoj vůči osobě, která náleží k určité skupině, prostě proto, že náleží k této skupině, a je možno předpokládat, že má závadné kvality, přisuzované této skupině“. Podle Milana Nekonečného „předsudky ignorují objektivní a relevantní kritéria usuzování a předmětem předsudků může být cokoliv...“ Bethlehem při vzniku předsudků uvažuje o souvislostech v podkladu osobnosti - někteří přijímají pouze takové informace, které je nenutí přemýšlet. soutěživosti jako konfliktu dvou skupin, komunikačního šumu, tedy špatné nebo špatně prezentovaná informace a rodinných transferů.² V konečném důsledku jsou předsudky katastrofické pro společnost, což dokladují i stadia vzniku předsudků podle Allporta, která se potvrdila za II. Světové války:

- očeřňování – řeči, pomluvy, státní propaganda, tisková zpráva
- izolace – oddělení od majoritní skupiny, ghetta
- diskriminace – upírání práv, zaměstnání, bydlení
- tělesné napadání – násilí vůči osobám a majetku /Křišťálová noc/
- vyhlazování – bezohledná likvidace – koncentrační tábory

Na vzniku předsudků se podílí i stereotypní myšlení a jednání, tedy podle Lippmana „zkratkovité představy o věcech, osobách, skupinách a institucích, přičemž tyto zkratkovité představy jsou připisovány všem jednotlivcům patřícím k dané skupině nebo třídě jevů“. Stereotypy se týkají: iracionálně a afektivně založeného posuzování lidí, skupiny ve smyslu toho, kdo hodnotí druhého příslušníka určité skupiny, tak, a nediferencuje a slovního hodnocení – předsudky podněcují činorodost. Stereotypy nemusí mít nutně negativní složku (Angličané klidní, Francouzi galantní, Němci pečliví a důkladní..). V povaze stereotypu je *g e n e r a l i z a c e*, tzn. člověk má tendenci

² Novák, T. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 2002.

připisovat určité- dle jeho mínění - typické vlastnosti všem členům dané skupiny (pražané versus venkované).

Minority si vytváří svůj autostereotyp, což je ustálená vlastní představa a mínění o sobě. Umožňuje rychlé zaujímání postojů, i když zkreslených, ale pro člena minority “pohodlných”.

Pokud hovoříme o pověře, je třeba zmínit její absolutnost i relativitu. Relativní pověra je v rozporu s naším světonázorem, který znamená pro někoho víru a pro druhého pověru. Pověra může souviset i s existencí mýtu . Bochenski tvrdí, že mýtus je „líčení, o němž víme, že je nepravdivé, a jehož se přidržujeme, jako by pravdivé bylo...“ Na vzniku předsudků má svůj podíl i fáma, podle Allporta „sdělení, jež se týká aktuálních událostí, je předkládáno k věření, šíří se od osoby k osobě, a to zpravidla ústně...“ (šproch, nedorozumění, nepřesná či nedokonale interpretovaná informace). Formou postojů je i přesvědčení (víra a vědění), mínění.

2.5. Dílčí závěr

Interkulturní vzdělávání je příprava na život v multikulturní realitě, příprava na sociální, politické i ekonomické aspekty interakce mezi lidmi s odlišným sociokulturním zázemím. Snahou je vytvářet způsobilost lidí chápat a respektovat jiné kultury než svou vlastní, komunikovat a kooperovat s příslušníky jiných sociokulturních skupin a obecně zlepšovat vztahy mezi majoritou a minoritami. Dále usiluje o vybavení účastníků vzdělávacího procesu souborem specifických interkulturních dispozic.

3. Národnostní menšiny v ČR – mentalita a vzdělávání vybraných národnostních menšin.

Pojem národnostní menšina je mnohovýznamový. Samotný termín je přitom značně frekventovaný jak v odborné literatuře, tak v publicistice i v politické praxi. V jeho rámci jsou vymezovány různé typy a kategorie etnických společenství. Proto i stávající definice pojmu národnostní menšina jsou velmi různorodé. Jedním z důvodů je skutečnost, že národnostní menšiny jako společenský jev vznikají za zvláštních okolností, často v důsledku přelomových společensko-politických událostí. Tak na území České republiky národnostní menšiny vznikají v důsledku migrací, nebo politických událostí, konkrétně v důsledku rozpadu rakousko-uherské monarchie a vzniku nástupnických států, k nimž patřila i bývalá Československá republika, ale také v důsledku zániku Československé federace.

Národností menšiny se vyznačují tím, že disponují silným národnostním vědomím, které se opírá o historické, jazykové a kulturní tradice mateřského národa. Jsou definovány jako „skupiny osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva státu početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci – občané tohoto státu – vykazují v etnickém, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, které je odlišují od ostatního obyvatelstva. Tito vykazují přinejmenším implicitně pocit sounáležitosti zaměřený na zachování vlastní kultury, vlastních tradic, vlastního náboženství nebo vlastního jazyka.“

Někteří cizinci - národnostní menšiny - žijí na našem území již delší dobu. I když každá skupina cizinců má svá určitá specifika, tato práce bude zaměřena především na :

- Rómy
- Vietnamce
- Rusy,
- Ukrajince

Jednak mají tyto skupiny v ČR silné početní zastoupení a jednak nás často zaujmou svými specifiky a odlišnostmi, ať už se jedná o jazyk, chování, uznávané hodnoty a normy, kulturní specifika, náboženství, a v neposlední řadě také tělesné znaky – barva pleti, tělesná konstituce apod.

3.1. Původ odlišností romské mentality

Při bližším pohledu zjistíme, že ostatní národnosti v našem středoevropském "kotlíku" mají celkem podobnou mentalitu vlivem válek, změn hranic, mísení národností a zvláště tomu napomohlo i přijetí křesťanství jako jednotného evropského náboženství.

Podíváme-li se na naši vlastní rodovou historii - většina z nás má v rodě alespoň 1 předka s německým, švédským, ruským, maďarským či jiným původem (a mnozí o tom ani nevíme).

Romové však mají zcela jiný jazyk, jinou soustavu pojmů, vlastní kulturu, jiné hodnoty i vzhled, jinou historii, zdroje obživy, rodinné vztahy, způsob života.

Jejich jazyk, náboženské představy, kultura, normy se po staletí vyvíjely v prostoru Indie, odkud před cca 1000 lety putovali přes Persii, Turecko, Balkán do střední Evropy. Druhá vlna pak postupovala severem Afriky přes Gibraltar do Španělska a tudy také do střední Evropy. Teprve ve 20. století míří z Evropy na americký a australský kontinent, ale i do Japonska a jinam.

Dějiny Romů jsou z větší části pouhou rekonstrukcí. Svou historii nezaznamenávali písemně, zachovalo se minimum hmotných památek (a to jen z posledních 2 st.), zprávy v kronikách a archivech ostatních národů o Romech jsou kusé a zlomkovité. Mj. i proto, že tam nenajdeme žádné války, slavné panovníky, ani významné bitvy. Zmínky o nich jsou spíše v ediktech, nařízeních a zákonech.

Proč hovořit ještě o indické pravlasti Romů, když jsou již cca 10 století ve střední Evropě? Mnohé, co nemůžeme na Romech pochopit, by nám totiž bylo jasné už po několika dnech strávených v zemi jejich původu.

Indie je zemí se třemi úrodami do roka. Příroda je zde k člověku velmi štedrá, v minulosti nebylo třeba k běžnému přežití vynakládat mnoho sil: zatímco některé rostliny již uvadaly, vedle již kvetly jiné a o kus dál si člověk mohl natrhat dozrávající plody. "Vedro, vlhko, množství hmyzu a prudké změny klimatu nepřejí vytváření hmotných statků. Vše podléhá rychlému rozkladu. Potraviny se kazí před očima, látky se rozpadají na těle a dům, postavený převážně z palmového listí, vydrží sotva rok." "Je těžké cokoli uchovat, ale není to vůbec nutné. Pro přežití to není důležité. A pro

život zde stačí tak málo. Díky klimatu není třeba ani pevný dům, ani dobrá obuv, ani teplý oděv."¹

V době, kdy zde žili Romové, byla Indie, ještě převážně pustou zemí mezi městy a vesnicemi byly lány nekultivované země, kde divoce rostlo množství tropického ovoce a jiných rostlin tady si cestou mezi vesnicemi doplňovali jídelníček a nikomu to nevadilo.

Je známo, že Romové i v Indii kočovali - živili se řemesly, která v Indii patří ke kočovným dodnes. *Kastovní systém* v zemi nedovoloval v rodině měnit řemeslo, takže se dědilo z otce na syna.

První Romové v českých zemích

První hodnověrné zmínky o pobytu Romů na Slovensku jsou z r.1322. Záznamy o českých zemích hovoří o velké skupině (cca 300 členů), která tudy v r. 1417 prošla. V čele měla "krále" a "vojvody" a prokazovala se ochrannými listinami, které jim zaručovaly bezpečnost.

Podobný glejt vystavil 17.4.1423 císař římský a král český Zikmund Lucemburský pro vojvodu Ladislava. Glejty zaručovaly předákům skupin na svou dobu nevídané pravomoci nad svými lidmi a zaručovaly ochranu na cestách. Tento glejt si s sebou přinesli až do Francie, a protože byl vydaný v Čechách (La Boheme) a českým králem (le roi de Boheme), francouzský lid pojmenoval nově příchozí podle země, ze které přišli, tedy les Bohemiens, obyvatelé Čech.

Od poloviny 16.st. se postoj vůči Romům mění i v našich zemích. Na německém území se protiromské vyhlášky objevovaly již na konci 15.st., posléze zareagovala katolická církev. V našich zemích jim byly poskytovány peněžité dary ještě r.1596, jak je zadokumentováno. Stejně jako později u židů, se protiromské nálady začaly stupňovat poté, kdy byli podezříváni ze založení požáru v Praze r.1541. Začali je vypovídat ze země, ačkoli se feudálové netajili, že je verbují do svých vojsk: v r.1557 prý při obraně hradu Vel'ká Ida bojovalo na straně hradního pána Perényiho proti císaři 1000 Romů.

Od doby Leopolda I.(1697), a pak i Josefa I. byli *prohlášeni za psance* kdykoli mohli být zatčeni, oběšeni, ženy pak bývaly zmrskány, uřízli jim uši, a později se trest

¹ Šišková, T. Výchova k toleranci a proti rasismu,1.vyd. Praha:Portál:2002.s.70

smrti vztahoval i na ně. Karel VI. (1711-1740) nařídil i tresty pro ty, kdo by jim poskytli pomoc. I tehdy však mnozí feudálové na Moravě poskytovali některým rodinám kovářů povolení k pobytu a usazení, v Uhrách zas rodinám hudebníků. Za Marie Terezie se někde objevily vstřícnější postoje, provázené asimilačními pokusy tolerance určitých rodů výměnou za mnohá omezení; v Uhrách např. snahou o potlačení romštiny, tradičního odívání, o převýchovu dětí mezi 7-12lety v neromských rodinách, zákazy tradičních povolání, zákaz instituce vajdy atd.

"V osvícenském přístupu pokračoval i syn Marie Terezie, císař Josef II. (1780 - 90), který ve svém nařízení z roku 1782 kladl důraz na školní docházku dětí, vyučení romské mládeže, povinnou návštěvu bohoslužeb a zlepšení hygienických podmínek. V roce 1784 pak vydal další rozhodnutí - *první pokus o státem řízené rozmístění romských rodin*, podle něž měly být rodiny dosud neusazených moravských Romů rozděleny dle dislokačních plánů do osmnácti moravských a dvou slezských obcí. V druhé polovině 18. století se navíc řada romských rodin začala usazovat více méně dobrovolně."

"Dochované údaje z jednotlivých částí Moravy dokládají, že se romské usedlosti v první polovině 19. století rychle rozrůstaly, nežádka v absolutních počtech členů až na dvojnásobek. Kovářství, hudebnictví a jiná tradiční romská povolání záhy nestačila uživit všechny romské rodiny a mnozí Romové se proto postupně začali věnovat dalším zdrojům obživy: nádenické či sezónní práci pro gádže. Odvěká izolace se tak začala postupně prolamovat a Romové začali přivykat majoritní společnosti. Své domky nicméně pod tlakem okolí stavěli obvykle mimo hlavní zástavbu a při mnohých městech tak rostly tzv. cikánské tábory".²

Za první republiky

Přestože byli Romové, resp. Cikáni za první republiky oficiálně uznáni za *svébytnou národnostní menšinu* (a ve sčítání lidu v roce 1921 byla romská národnost, stejně jako židovská, zvláště vymezena), Československo nadále vůči Romům uplatňovalo zákon o potulce z roku 1885 a státní úřady jim nadále věnovaly mimořádnou pozornost. Snaha o asimilaci se projevila v roce 1927 přijetím zákona č. 117 „O potulných Cikánech“, ke kterému o necelý rok později přibyla i prováděcí nařízení, čímž praktická stránka "řešení cikánské otázky" nabyla zcela konkrétní podobu: zásadní význam se připisoval řádně vedené evidenci Romů, resp. soupisům

² Nečas, C., Miklušáková, M.: Historie Romů na území ČR in/ <http://romové.rdio.cz/clanek/18785>

všech kočovníků, mezi něž se počítali i Romové polousedlí (tedy ti, kteří se přes zimu zdržovali na stálém místě, nicméně během sezóny cestovali za prací). Zajímavá je skutečnost, že se ve sněmovně při projednávání návrhu zákona rozvinula diskuse, v níž zástupci jednotlivých politických stran zastávali očividně rozdílná stanoviska. Proti přijetí zákona vystoupili především zástupci opozičních stran: "Nespokojujeme se tím, že jeden národ zbytky druhého drží od zrození až po smrt pod policajtským dohledem, víme přece, že ohromná většina utlačovaného národa je nevinna a nezodpovědná za činy své antisociální menšiny, jejíž činy jsou odůvodněny nynějším společenským řádem. Nestrpíme, aby na zbytek kočovného národa byla kálena špína a aby byl do bezprávného stavu uvalen takovým způsobem, že všechna lidská práva, která přece i podle této ústavy patří každému člověku, byla mu odňata jen proto, že jeho příslušníci jsou tmavé pleti." ³

Protesty nebyly nic platné, k prvnímu soupisu došlo za asistence četnictva v průběhu let 1928-1929. Téměř 40 000 Romů dostalo "cikánské legitimace", které byli povinni nosit neustále při sobě a na požádání úřadů se kdykoli prokazovat. Postupem času tyto legitimace obdrželi nejen kočovní či polokočovní Romové, ale všichni Romové na území republiky. Přitom ohledně jejich života bylo známo: "*Cikáni..jsou chudí a žijí se většinou poctivou prací. Bud' provozují nějaké řemeslo, pletou košíky, vyrábějí rohože a provazy, nebo lopatky a podobně. Někteří mají stálé zaměstnání jako hudebníci v kavárnách a podobných podnikách, nebo jsou zaměstnání k čištění města, ženy provozují příležitostné práce. Chodí na práci do lesa. Hlavně na podzim sbírají žaludy pro lesní ředitelství, ke kterýmto práci přibírají i děti*" ⁴

Ke konci 30. let se do Československa uchýlila řada romských rodin, které přehaly z Německa a Rakouska. Ke konci r. 1939 nařídilo protektorátní ministerstvo vnitra Romům okamžité usazení, na což dostali dvouměsíční lhůtu. Ti, kteří se nařízení nepodřídili, byli umístováni do tzv. kárných pracovních táborů, vznikajících od 3/1939.

2. sv. válka

V některých zemích byli Romové vyvražděni téměř 100%, v *Čechách jich zůstalo po válce naživu necelých 1000* přibližně 100 rodin, které patřily do skupin usedlých českých a moravských Romů. Na Slovensku vzhledem k politické situaci, to nebylo tak masové, k částečné likvidaci došlo až během SNP. Po r. 1945 zůstalo na

³ Nečas,C.,Miklušáková, M.:Historie Romů na území ČR in/http://romové.rdio/cz/clanek/18785

⁴ Nečas,C.,Miklušáková, M.:Historie Romů na území ČR in/http://romové.rdio/cz/clanek/18785

území ČSR dohromady 13 romských rodů (rod Sidorovců z vých. Slovenska, Dunkových a Balogů ze stř. Sl., Holomků z Moravy).

K tragické historii Romů za druhé světové války se úzce váží i jistá *terminologická nedorozumění*. Zatímco většina autorů Romy na území bývalé ČSSR, resp. ČSFR, směle rozděluje na Romy "české" a "slovenské" podle státní hranice, romistika se v souladu s historickými determinantami drží téhož dělení vzhledem k rozdělení před druhou světovou válkou. Za "české" či "moravské" Romy proto označuje výlučně Romy z území, jež se později stalo protektorátem, resp. Romy, kteří byli jako skupina téměř vyvražděni. Naproti tomu "slovenskými Romy" míní početnou skupinu, která se na území Čech a Moravy dostala v několika vlnách až po druhé světové válce - přicházeli lepší pracovní příležitosti, osidlovat pohraničí, do průmyslových center. Kromě slovenských Romů přichází po r. 1945 na naše území z balkánských zemí přes Maďarsko a Slovensko i nepočtená skupina kočovných Romů, dále jsou zde zastoupeni Olašští Romové a několik rodin Sintů (německých Romů). Toto dělení zároveň odpovídá jak rozdílům v dialektech těchto podskupin, tak ve způsobu života, a proto je záhodno se jej držet i dnes.

Poválečný vývoj

Je docela dobře známo, jak minulý režim zacházel s "cikánskou otázkou". První vlna nastala koncem padesátých let mj. v souvislosti s přílivem slovenských Romů do českých a moravských průmyslových zón. V r. 1958 byl schválen zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob (§ 3 "Kdo setrvá při kočovném způsobu života, přestože mu byla poskytnuta pomoc k trvalému usídlení, bude potrestán pro trestný čin odnětím svobody na 6měs. až 3r."). Tento zákon však nepostihl jen Olašské Romy, kteří opravdu na našem území ještě kočovali, ale také "polokočovné" Romy, kteří cestovali mezi rodinou na Slovensku a prací v Čechách a v důsledku nařízení a pod hrozbou trestu se museli nastěhovat do přidělených bytů a věnovat se určenému zaměstnání.

Usazování kočovných Romů probíhalo velmi radikálně. Policie během nočních razíí uřezávala maringotkám kola, odváděla a leckdy i střílela koně. Tehdy pak kočovníci podléhali nátlaku a stěhovali se do určených bytů. To bylo také trnem v oku mnohým Čechům - že Romové tak "lehce" přišli k bytům. Tehdy vznikly stížnosti na jejich chování: rozdělování ohňů v bytech, vynášení nádobí ven a vaření venku. Není divu, neusadili se dobrovolně, byli k tomu donuceni, ze dne na den nemohli změnit své

celoživotní zvyky, přizpůsobit se zcela odlišnému způsobu života který si ani v nejmenším nevybrali, který ignoroval jejich tradice, životní styl, hodnoty.

Další vlny nastaly v roce 1965 a 1972 s novými koncepcemi pro asimilaci a integraci romského obyvatelstva. Probíhalo např. hromadné sestěhovávání Romů do určitých oblastí bez ohledu na inter-etnické rozdíly mezi rodinami, bez ohledu na jejich zvyky a často přímo proti jejich přání (např. Chánov).

Vlivem přesídlení z původních osad na Slovensku, společně s významným společenským tlakem provázeným násilným usazováním dochází postupně k rozbití kultury, tradic, hodnot a norem, rodinných vazeb, autority vůdců rodů, aniž by byly nahrazovány něčím jiným. Řada Romů dnes proto postrádá vědomí sounáležitosti, vědomí společného původu, společných dějin.

Současnost, po r. 1989

Největším problémem je naprostá neznalost zásadních rozdílů mezi romskou populací. Mnozí Romové si to uvědomují a jsou nešťastní, že je populace bere jako celek. Sami tuto neinformovanost nejsou s to napravit, zatím je mezi nimi minimum publikujících autorů a nikdo, kdo by se soustavně zabýval psaním populárně vědeckých textů určených pro širokou veřejnost.

Romové se mezi sebou dělí do mnoha skupin a velmi těžce nesou, že většinová populace nečiní rozdíly mezi těmito skupinami, které mezi sebou téměř nekomunikují, mají odlišnou historii a zkušenosti, nezasahují do záležitostí druhých skupin, nevytvářejí společná manželství, ani se vzájemně nestýkají. Vztahy mezi jednotlivými skupinami Romů jsou většinou horší než s ostatním neromským obyvatelstvem Romové z jednotlivých skupin chápou jako své partnery primárně příslušníky majoritní společnosti, nikoli Romy z ostatních skupin! Což je z našeho neinformovaného pohledu velmi překvapivé a nepochopitelné, ale vychází to z jejich historického vývoje i dodržovaných tradičních hodnot, a je zcela nezbytné s tím počítat při jakémkoli kolektivním vyjednávání s romským etnikem i řešení jednotlivých případů:

"Každý Cigán je predovšetkým členom svojej skupiny, až na druhom mieste sa cíti byť príslušníkom širšieho spoločenstva, ktoré podľa něho tvoria najprv občania necigánskeho pôvodu a až potom cudzie cigánske skupiny." ⁵

Príslušníci tohoto etnika jsou totiž krom dalšího dělení tradičně zařazeni do určitých kast (pozůstatek z Indie), které podporují roztříštěnost, někdy až nesmiřitelnost mezi jednotlivými Romy. Příslušnost ke kastě ukazuje pozici na společenském žebříčku od "aristokracie" po "nečisté", s nimiž se nikdo nesmí stýkat. Jednotlivé kasty se mezi sebou nesmějí mísit, sňatky jsou zapovězeny a trestány od snížení společenského statusu (je to velká hanba) po naprosté zavržení komunitou. Existují samozřejmě i věci, které jsou společné všem: Nechut' ke stereotypu pravidelnosti, nepsaný zákon pohostinství, které může trvat různě dlouho. Toto pravidlo však nedodržují hlavně ti, kteří se sami vyčlenili ze své skupiny a žijí v neromském prostředí /Vzpomínám si, že v místě mého prvního bydliště byla smíšená rodina, kdy si Rom vzal Češku, rodina žila běžným většinovým způsobem jako ostatní obyvatelé bytovky, a bylo všeobecně známo, že muž zakázal všem příbuzným návštěvy u nich doma. Rovněž v místě posledního mého působiště činžáku zde v Plzni, žila romská rodina, v tomto případě bezdětní romští manželé ve věku cca 40-45l., bez jakýchkoli dalších rodinných návštěv. pozn. aut. Společná je i láska k volnosti, svobodě a nezávislosti.

Další odlišení mezi rom. skupinami: usedlé a kočovné kmemy. V Čechách žili do války Romové usedle, byli vždy na vyšší úrovni než slovenští Romové. Vyplývalo to z historických souvislostí a jejich zkušeností s většinovým obyvatelstvem. Příslušníci těchto rodin byli často najímáni jako levné pracovní síly majetnějšími lidmi, kteří jim zároveň zajišťovali osobní bezpečnost. Tato bezpečnost pro ně znamenala velmi mnoho, byli z minulosti zvyklí pouze na pronásledování, tresty a diskriminující vyhlášky. Byli vděční za zajištění fyzické bezpečnosti. Každodenní kontakt se způsobem života většinové populace vedl ke srovnávání. Měli možnost vidět i jiný způsob života, než byli zvyklí, a pokud jim to tradice dovolovaly, jej i napodobovat. Tento proces trval ale dlouho – desetiletí až staletí. Mezi těmito usedlými Romy se časem začali objevovat i tací, kteří získali kus půdy a hospodařili na něm. Tito pak byli vzhledem k vlastnictví nemovitosti považováni za vyšší vrstvu.

⁵ Jakoubek, Poduška, Marušiaková., Romské osady v kulturologické perspektivě autorů
www.romanohangos.cekit.cz/hledej.php?hledej=mek

Romové na Slovensku tuto možnost neměli. Zde patřila k tradičním způsobům obživy řemesla (kovářství, výroba kotlů, koryt, košíkářství, brusičství), někteří získávali živobytí krocením zvěře, muzikantstvím, věštěním, překupnictvím koní (koňští tandlíři) a drobnými krádežemi. Všechny tyto činnosti vyžadovaly stálý pohyb, kočování.

Za vyšší vrstvu byli ostatními Romy vždy považováni olašští Romové neboli vlachike Roma (původně odvozen od "Valachie" součásti dnešního Rumunska, odkud přišli v průběhu 19 st.), tradičně kočovní, kteří se dále dělí do skupin, jako jsou např. Bougešti, Ferkošti, Lovary, Drizdary a další. Olašští Romové označují ostatní skupiny na území bývalého Československa názvem Rumungri Roma (odvozeno od Rom ungro maďarský, resp. uherský Rom). Zatímco ostatní Romové do svého jazyka přijímali mnohé výrazy z jazyků zemí, kde se v minulých dobách delší čas zdržovali, olašští Romové si uchovali a nadále používají jazyk, kterému jiné romské skupiny nerozumí. Oni se však tímto jazykem dorozumí s naprostou většinou Olašských Romů žijících nejen v Evropě, ale všude na světě. Olašští Romové se nikdy neživili prací svých rukou ve smyslu manuální práce a nikdo je k tomu pravděpodobně nikdy nepřinutí. Živí se překupnictvím, dříve speciálně koňskou handlířčinou, věštěním a krádežemi. Ve způsobech, jakými si zajišťují obživu, jsou olašští Romové schopni dosáhnout naprosté profesionality. Ve společenství Olašských Romů, které je přísně uzavřené, existuje dodnes vzájemná soudržnost postavená na jasně určených nepsaných zákonech, které znají jen příslušníci společenství. Začal-li některý z příslušníků pracovat takovým způsobem, který neodpovídá jejich tradicím a představám, byl okamžitě ze společenství vyobcován. Významnou osobou, v některých místech dodnes, je Mujalo, ve funkci jakéhosi soudce. Toto společenství je jedno z mála, které je dosud s to dodržovat tradiční pravidla a normy a navíc je udržet v tajnosti.⁶

Některá specifika romského, myšlení, výchovy a vzdělávání

Řeč: v současné době většina romské populace u nás mluví *slovenskou romštinou* (70-80% Romů u nás i Slovensku).

Jazyková výchova v romských rodinách probíhá zcela jinak. Česká matka na dítě neustále mluví, jako by jí rozumělo, romská mluví se svými příbuznými v bytě a na dítě promluví jen tehdy, když po něm něco chce. O kojence se stará sama, hlavně jej nosí, chová, neustále se jej dotýká, komunikuje neverbálně. Proto nepřekvapí, že romské děti začínají později mluvit. Když už mluví, nedostává se jim stejné jazykové

⁶ Šišková, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, 1. vyd. Praha:Portál:2002. s.70

výchovy jako v rodinách českých. Romská matka mu často rozumí beze slov, nepotřebuje přesně rozumět každému jeho slovu proto *mluvený projev dítěte nekoriguje*. Zná jeho mimiku i pantomimiku má s dítětem určitou intuitivní vazbu, tak k čemu ještě slova?

Slova, která děti učíme, jsou stále přesnější, jednoznačnější, vymezenější a obsahově užší. Mezi slovy vytváříme hierarchie, stupně, vztahy. Svět techniky a přírodovědy potřebuje jednoznačnost a přesnost. Klasická romština se dobře hodí do poezie - kdo se naučí romsky, žasne nad krásou obrazů romských básní. Ovšem napsat technické pojednání v romštině nelze.

Nedostatkem romského dítěte není dvojjazyčnost nebo "neznalost vyučovacího jazyka" *romské šestileté dítě nezná žádný jazyk, v němž by mohlo být vyučováno*. Slovní zásoba je malá (doma s ní vystačilo), slova jsou mnohoznačná, široká, obecná, pojmy jsou nepřesné, nevydefinované. K tomu připočtete nekorigované vady řeči, posunutý přízvuk a často *myšlení neupevněné v jednom jazyce*. Pro život v romské komunitě je ale dostatečné. Jasně přesné termíny potřebujeme pro právnické jednání, práci s technikou, nikoli pro vyjadřování emocí a citů. Evropské děti umějí lépe jazykem sdělovat obsahy, romské děti city.

Navíc: Romština sdílí s indickými jazyky i nápadné množství citoslovcí a onomatopoi i mnohoznačnost slov. Doslovný zápis rozhovoru vyžaduje často komentář, aby bylo jasné, o co v něm vlastně šlo význam vět je často pochopitelný až z kontextu intonace hlasu, doprovodných gest, mimiky, pantomimiky a souběžně probíhající empatie. Tento způsob dorozumívání používají Romové bez ohledu na to, zda je jejich dorozumívacím jazykem romština, nebo etnolekt češtiny. A to je pak také problém v počátcích školní docházky pokud učitel látku neprožívá, romské dítě, které přijímá leckdy jen třetinu informací z obsahu slov, mu nerozumí.

Problémem ale je, že mnozí Romové postupně neuchovávají jazyk, mísí jej s češtinou a mezinárodními výrazy, takže výsledkem je, že mnozí dnes neumí pořádně ani česky, ani romsky.

Cigánit: Od dob vzniku antické logiky, která pronikla do všech oblastí, tedy i do jazyků v Evropě logika češtiny aj. zdejších jazyků neumožňuje protirečení (vnímáme to jako gramatickou chybu a dotýčný je označen za lháře nebo blázna). Naproti tomu

romština jasná pravidla nemá (viz výše) takže pro ty, kdo myslí v romském jazyce a překládají to do češtiny, vyvstává obrovský problém.

Dalším zdrojem "lhavosti" Romů je snížená schopnost rozlišovat realitu, fantazii, vzpomínky a sny. V rámci naší kultury jsme vychováváni k přesnému odlišování mezi těmito kategoriemi, ne tak ale Romové, Indové i další národy. Romové jsou proti Evropanům vybaveni úžasnou empatií snad i proto nám dokáží říkat, co chceme slyšet a už se tolik nezabývají tím, je-li to pravda. Mimoto pro nás je pravda to, co se shoduje s objektivní skutečností (tedy kategorie formálně logická), kdežto pro Romy je pravda kategorií morální pravda je to, čemu věří, zač by dal ruku do ohně, a to se vůbec nemusí shodovat s objektivní skutečností.

Diferenciace snů, fantazií a skutečnosti

Od dětství se učíme přísnému odlišování snů, fantazie od "skutečnosti" (hrajeme si "na", teď jsem "jako"). "Skutečnost" je definována jako to, co je nezávislé na psychice, pozorovateli vše, co se učíme ve škole, pracovní dovednosti. Vnitřní skutečnost je často považována za nedůležitou- jenže obvykle vše, co se neužívá, snadno krní.

Romové vnímají vnitřní skutečnost jako neméně důležitou. Proto mezi nimi ostře nerozlišují a nevedou k tomu ani svoje děti. Což má své zjevné nevýhody (škola, komunikace se světem bílých), ale i významné výhody: to, že je vnitřní skutečnost normálním tématem hovoru, že se o snech, fantaziích a představách běžně mluví a není to tabu, je natolik psychoterapeutické, že Romové jsou jen výjimečně pacienti psychiatrických léčení (s výjimkou fetišů a poruch tímto neovlivnitelných schizofrenie aj.). Pokud v těchto ústavech najdete Roma, obvykle zjistíte, že vyrůstal v Dětském domově, bez rodiny. Navíc, když Rom mluví o svých fantaziích a snech, neuvádí to jako: "zdálo se mi", "napadá mě" takže když druhý Rom vypovídá o jeho slovech, neví, zda se to stalo, nebo to byl sen či fantazie!!

Strukturace času

Evropský čas se člení na minulost, současnost a budoucnost, měří se na hodiny, dny, roky. Čas, který je naší vnitřní skutečností, se však člení jinak. Evropský vnitřní čas se člení rovněž na minulost, současnost a budoucnost, ale mezi těmito časy není rovnítko. U starších lidí tvoří největší část vnitřního času minulost, u mladších budoucnost, u všech je však přítomnost redukována na jakési "ted", které trvá jen zlomky vteřin. Jinak řečeno, Evropa uvažuje o čase především buď v minulé či

budoucím čase (někteří až extrémně ztrácejí schopnost prožívat přítomný okamžik, což ústí do velkých psychických potíží) .

Přítomnost zažije Evropan zpravidla v situacích, jako je tanec, zpěv, sjezd na lyžích, adrenalinové sporty, sex, alkoholové opojení a ve chvílích bezprostředního ohrožení života to jsou chvíle, kdy zmizí minulost i budoucnost a kdy se zažívá přítomnost (bez omezujících předsudků, zábran, "co by tomu řekli lidi"...).

Romové však žijí převážně v přítomném čase. Minulost a budoucnost jsou jaksi na okraji jejich vnitřního času. Zatímco my vzpomínáme, Romové si zpřítomňují minulost. Zpřítomněná minulost má oproti vzpomínce jednu nevýhodu: je přesnější a je se vším všudy, tedy i s emocemi, které někdejší událost provázely. *Zpřítomněnou minulost nelze korigovat rozumem jako vzpomínku, a proto kdo jednou, byť nechtěně ublížil Romovi, již nikdy si nezíská jeho důvěru.*

Dimenzí času je trvání. Jsme si vědomi konečnosti života, a přesto obrovské úsilí věnujeme zajišťování budoucnosti jak vlastní, tak i našich dětí, vnuků. V Romech zůstalo něco z indických náboženství z víry v převtělování - život je jedním z mnoha, další Romské děti proto ve škole jen obtížně lze motivovat přísliby do vzdálenější budoucnosti. Pokud "zpřítomní" budoucnost, stane se obsahem jejich fantazie, není třeba už vyvíjet úsilí po jejím dosažení, pokud ji nezpřítomní, je mimo představu, není tedy opět důvod vyvíjet snahu.

Pohádky

S vnímáním času souvisí i pojetí pohádek. Česká pohádka začíná často určením místa a času: "Za devatero horami a devatero řekami žil před mnoha a mnoha lety..." Toto místní a časové vymezení romským pohádkám chybí. Umístěním do vzdáleného času a prostoru se český vypravěč od svého vyprávění distancuje, dává ho do závorky s nadpisem "to je jen pohádka". Romská pohádka je příběh, který je v okamžiku vyprávění přítomen.

"Čas neléčí, když nechce", říká básník ale v našem evropském pojetí léčí. Dnešní křivda je na pár facek, zítra už jen na hrubá slova a za rok vyvolá jen úsměv proto vymizela pomsta. Romský čas neléčí nikdy. Vnímání minulosti bez kritického odstupu - zpřítomněná minulost plná emocí je stejně zlá jako událost, ke které se mysl

v paměti vrátila pomsta není zavilá, zákeřná, ale afektivní reakce na zpřítomněnou skutečnost.⁷

Výchova v rodině

Romové se společensky převážně stýkají mezi sebou, mluví jen spolu a s ostatními spoluobčany se setkávají jen na pracovištích, v úřadech, na ulici. Vzájemné předsudky vedou k distanci, sociální kontakt je minimální a představy jedné skupiny o druhé jsou značně zkreslené. Rodina má obvykle více dětí, v bytě však žijí i další příbuzní, někdy až tak příbuzensky vzdálení, že pro takový stupeň příbuznosti nemá čeština slovo. Romská rodina i přes četné vnitřní šarvátky je navenek jednotná a pocit solidarity uvnitř je téměř absolutní. Rodina se dále vztahuje k rodu a styky v rámci rodu jsou velmi časté. V tomto vyrůstají děti, takže jejich představy o světě jsou zcela odlišné od představ dítěte z běžné české rodiny, mají svůj vlastní svět.

Složité vztahy romského rodu a dodržování nepsaných zákonů jednotlivci jsou hlavní náplní hovorů Romů. Zcela jinak mají postavena "hovorová tabu" volně hovoří i o sexu, vězení, zločinu, násilí, sexuálních úchylnkách za přítomnosti dětí, které se aktivně zapojují.

V tak velkém celku je samozřejmě nutná určitá "hierarchie" odtud i tradiční úcta ke starším. Vztahy jsou přesně hierarchizovány, podle nich se udílí pocty a projevuje úcta (POZOR, dnes problém!!), ale na druhou stranu slovo každého i malého dítěte má váhu. Děti jsou vychovávány nebát se říci svou myšlenku a nečekat na udělení slova. Odtud mj. pramení mnohé problémy, které mají romské děti ve škole a později i v životě: jejich přirozená impulsivita kombinovaná s touto výchovou, nesměřující ke korekci spontaneity jak je běžné u většinové populace, má za následek problémy s chováním ve škole i v dospělosti při styku s neromským okolím a při zvládání situací, které s sebou nese život v naší "západní" civilizaci, jež často vyžadují velkou trpělivost, vytrvalost, delší soustředění, umění držet se zpátky a v klidu vše promyslet bez velkých emocí.

V romské rodině mají vždy vyšší postavení muži. Žena je muži podřízena, patří jen svému muži, nevěra ženy se netoleruje, muž by tím získal právo ženu opustit, vyhodit z domu. Žena se hodí "jen k tomu, aby milovala, rodila a vychovávala děti, obstarávala jídlo a domácnost".⁸ Její hodnota a postavení v rodině se odvíjí od počtu

⁷ Šišková, T. Výchova k toleranci a proti rasismu, 1. vyd. Praha: Portál: 2002. s. 72

⁸ Jakoubek, Poduška, Marušiaková ., Romské osady v kulturologické perspektivě autorů

narozených dětí. Nemůže-li děti mít, je považována za podřadnou, méněcennou, a vystavena posměchu. Rovněž pak i celá její rodina. Vyšší postavení získávají ženy s věkem, uznávána je zejména matka muže, hlavy rodiny. V minulosti měla dokonce rozhodující slovo.

Sourozenecká výchova

Péče o kojence ze strany matky končí většinou narozením dalšího dítěte. Dítě přechází do péče "starší sestry" (nemusí to být skutečná starší sestra, ale i mladší sestra matky, neteř, sestřenice atp., avšak vždy nezletilá dívka, často jen o málo starší než svěřené dítě). Postavení starší sestry v rodině bývá obvykle významné téměř vše dělá za ostatní a v důsledku toho nemá čas na sebe. Proto se nezřídka stává, že mívá ve škole nejhorší prospěch.

Výchova ke kázni a pořádku

Zcela odlišná oproti většinové populaci. Malé děti jsou mnohem delší dobu obsluhovány, nevedou se k sebeobsluze. Chlapci se pak samostatnosti v sebeobsluze neučí vůbec, vše dělá matka nebo starší sestra.

Ve výchově není nijak zvlášť usměrňována spontaneita, děti se kdykoli zapojují do rozhovoru, reagují impulsivně. Neosobní oslovení typu: "Tak děti, teď si zavřeme pusinky na klíč a budeme poslouchat.", vůbec nechápe. Když je pokáráno za toto své "normální" chování, cítí se ukřivděno a nepochopeno.

Jednou z hlavních součástí evropské rodinné výchovy je výchova k "odložení požitku": "Bonbóny budou, až to sníš, až si napíšeš úkol, uklidiš hračky ..." Tato dovednost odložit požitek je základem kázně a sebekázně. Tím, že se nepěstuje, neposiluje se vůle a zhoršuje se možnost dosáhnout něčeho, co vyžaduje odříkání (výplata až na konci měsíce, šetřit si na něco ...)

Výchova k samostatnosti

Samostatnost má v evropské společnosti vysokou hodnotu. Nebýt odkázán na druhé, umět si pomoci sám, nikoho se nedoprošovat, obejít se bez druhých to je žádané, pozitivní.

Rom není nikdy sám, vždy má kolem sebe své lidi, kteří mu se vším pomáhají. Rozhodování je zpravidla kolektivní, každý, včetně dětí, do toho může mluvit, ale k rozhodnutí se dojde společně a všichni jej pak akceptují. Pro lidi, pro něž je jejich

vlastní individualita základem všech úvah, rozhodnutí a činů, je obtížné si představit, že jiní lidé mohou sami sebe chápat jako součást celku, který jediný má autonomii. Výchova v romských rodinách ve většině případů k individualitě nesměruje, proto ani výchova k samostatnosti zde nemá místo. Solidarita se všemi, kteří patří do rodiny, je samozřejmostí. Je nemyslitelné se vydělovat. Rodina je jediným zdrojem bezpečí a zárukou uspokojování všech potřeb, zejména psychických (příklad studentky a dalších).

V rámci rodiny má Rom své místo. Může to být z vnějšího pohledu místo velice podřadné, ale to ho netrápí, důležité je, že patří do rodiny, která je pro něj světem. Zavržení rodinou je pro něj nejhorším trestem (u Romů žijících tradičním způsobem života se tento trest rovná trestu smrti - zavržený přestane o sebe pečovat - "nemá to cenu", až do té míry, že fyziologie následuje psychiku a jedinec umírá na banální onemocnění).

Příklad sekt - člověk, který propadl sektě, obvykle neztrácí úplně rozum, dokáže o sektě kriticky mluvit, ale nedokáže z ní vystoupit - ztratil individualitu. Většina Romů, díky zvláštnostem rodinné výchovy, individualitu vůbec nezískává. Není proto náhodné, že lehce vstupují do různých sekt, ale lépe z nich vystupují, pokud se členy nestala celá rodina.

S individualitou souvisí i sebehodnocení. Rom pocítuje svou hodnotu jako hodnotu své rodiny. Mluvit před Romem negativně o členech jeho rodiny je urážkou jeho samotného, chválit členy jeho rodiny je jako chválit jeho. Jestli je jeden ze strýců dobrý muzikant, je celá rodina dobrá a sebevědomí všech členů rodiny vysoké.

Romské sebevědomí je zvláštní. Rom má přesně tolik sebevědomí, kolik lidí ho v jeho bezprostředním okolí chválí. Pochvalte romské dítě a vyrostete vám před očima, pokárejte a téměř se ztratí. Sebevědomí je závislé na sociálním okolí tak, že je-li Rom sám, žádné nemá. Dnes problematické: ano, urážku rodiny vnímá jako svou, ale tradiční soudržnost, normy a hodnoty se rozpadají, ztrácí se tradiční úcta ke starším, respekt ke kolektivnímu rozhodnutí. Přejímají z naší kultury to nejhorší: člověk může existovat bez ohledu na druhé, může si dělat co chce.

Drogová a alkoholová závislost

Je v naší zemi v romské populaci velkým a rostoucím problémem. Závislost na drogách markantně vede k rozpadu rodinných společenství a hodnot, které jsou založeny na dodržování nepsaných norem. Závislí jedinci je nedodržují, jsou s to okrádat vlastní rodinu, fyzicky napadat rodiče i další vážené osoby - stejně jako neromští toxikomane, ale zdá se, že u Romů je dopad ničivější. A to svými důsledky jak na a) jednotlivce, tak i na b) množství osob okolo:

Ad a) existují nepotvrzené domněnky, že u mnohých Romů vzniká závislost na drogách rychleji než u abuzorů z většinové populace. Je však již prokázáno, že Romové se ze závislosti mnohem hůře léčí souvisí to s jejich výchovou a životními postoji, jak jsme uvedli výše. Pro léčbu jakékoli závislosti je podstatná a zcela zásadní motivace k léčbě, dále pak pevná vůle, trpělivost, schopnost potlačit aktuální potřeby ve prospěch budoucích, vytrvalost, disciplína i ochota k práci na sobě. Tedy vlastnosti, jichž se Romům obvykle nedostává.

Ad b) V naší většinové společnosti vládne individualismus, a propadne-li někdo drogám, postihne to hlavně jeho nejbližší rodinu, která se trápí a nese následky. Pokud se tak stane v romské rodině, dopad je na více jedinců - v souvislosti s početností rodin, ale zejm. se specifickými rysy jejich rodinné autonomie a skupinového života - hroutí se normy, pravidla, podle nichž dosud žili, aniž by byly nahrazeny jinými a v tomto chaosu vyrůstá další generace dětí, které se již nedostane výchovy k úctě k někomu a něčemu, spíše vnímají anarchii a ztrátu hranic.

3.2. Stručný výčet dalších skupin migrantů

Stručný výčet dalších skupin migrantů – cizinců, se kterými se v ČR můžeme setkat:

- Romové	- Němci
- Moldavané	- Poláci
- Bělorusové	- Rumuni
- Chorvati	- Slováci
- Maďaři	- Srbové a další.

3.3. Vietnamci

Podle údajů Českého statistického úřadu ke dni 31. 12. 2004 v ČR pobývalo celkem 34 179 Vietnamců. Sčítání lidu, domů a bytů provedené v roce 2001 podchytilo kolem 18 tis. vietnamských občanů, ovšem někteří odborníci odhadují celkový počet Vietnamců na 60 až 70 tis. Vietnamci tvoří v ČR třetí nejpočetnější skupinu cizinců s dlouhodobým či trvalým pobytem po Ukrajincích a Slovácích¹.

Vietnamská komunita se v ČR integruje už od roku 1950. Vietnamci představují v českých zemích specifickou skupinu, která začala masivně směřovat do Československa od konce 70. let na základě mezivládních dohod o internacionální komunistické pomoci. Jednalo se na jedné straně o studenty, na druhé straně, a to v převážné míře, o dělníky různého profesního zaměření². V letech 1990 dostávali mnozí vietnamští pracovníci odstupné, protože z důvodů rušení závodů a ekonomické transformace nemohli být dále zaměstnáváni. Řada z nich proto využila možnosti získat živnostenský list a začít podnikat a tak v zemi zůstat. Nejrozšířenější formou výdělečné činnosti Vietnamců byl po celá léta stánkový prodej spotřebního zboží (elektronika, oděvy, cigarety apod.), v posledních letech začínají otvírat i kamenné obchody a zaměstnávat české občany jako prodavače. Jsou tak jedinými imigranty, kteří neohrožují přímou konkurencí na trhu práce majoritní obyvatelstvo, ale naopak vytvářejí nové pracovní příležitosti. Největší koncentraci Vietnamců zaznamenává Praha.

V současné době se vietnamská komunita více přibližuje a sžívá s naším prostředím, a to i přesto, že se jedná o uzavřenou a izolovanou komunitu. Základem tohoto soužití je fakt, že vietnamské děti navštěvují české školy a existuje velké množství smíšených manželství. V České republice existují v současné době tři vietnamské organizace, které sdružují vietnamské občany. Snahou je udržení kulturních tradic. Jsou to Svaz Vietnamců, Svaz Vietnamských podnikatelů a Občanské sdružení vietnamsky hovořících občanů v ČR.

¹ ŠIŠKOVÁ, T., ED: *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Sborník, Portál 1998 s.67

² Budilová, L., Hirt, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí*. Praha: MVČR a člověk v tísni, 2005.

Rysy vietnamské komunity

jazyková bariéra – především u starších lidí, mladší generace se snaží mluvit česky a rozumí, děti často tlumočí svým rodičům,

uzavřenost a izolovanost - snaha řešit vše mezi sebou, uvnitř komunity

nedostupnost – uzavřenost, problém pro českou policii

skromnost – minimální požadavky na společnost,

permanentní pracovní nasazení – např. prodejci ve stáncích, celodenní a každodenní prodej.

Kulturní odlišnost:

rodina:

- úcta ke starším , starší pečují o mladé a níže postavené
- rodina je základem všeho, hlavně děti, úzké rodinné vztahy
- úcta a respekt k rodině partnera se projevuje již při prvním setkání
- zájmem o zdraví

pohostinnost : - základní ctnost, snaha každého kdykoliv pohostit

postavení učitele ve společnosti : - vážnost ke vzdělaným lidem, nejsou dobře placeni, ale zaujímají významné místo ve společnosti, vynakládají velké prostředky na vzdělání

kult předků: - uctívání předků je národním rysem, utváří vztah k vlasti, domovu a rodině, v každé domácnosti je oltář s vonnými tyčinkami, fotografiemi, ovocem a jinou výzdobou, neslaví narozeniny, ale dny úmrtí nejbližších

svátky:

Každého 1. a 15. dne v měsíci se koná rodinná slavnost, hostina, pořádá ji nejvýznamnější člen rodiny, uctívají své předky

- 15. srpna lunárního roku je svátek dětí
- nejvýznamnějším dnem a svátkem je Tet lunární Nový rok (mezi koncem ledna a polovinou února) obětování předkům, tradiční pokrmy, schůzky s rodinou a předávání dáreků

Některé zvláštnosti a komunikace vietnamské minority

- Výrazně se v etniku manifestuje péče rodičů o děti a naopak, silné rodinné vazby, a to i v širších příbuzenských vztazích.
- Projev úcty k jinému je manifestován úklonou a podržením ruky důležité osoby v obou rukou úctu projevující osoby.
- Mávání znamená přivolání druhé osoby, které potřebujete něco důležitého říct
- Ruce zkřížené na prsou nebo ruce v bok znamenají pozastavení se nad nějakou skutečností, i rozčilení.
- Ke zdvořilému chování patří při setkání a seznamování se přeptání na rodinu, zdraví nejbližších příbuzných, nabídka pomoci (dobrého lékaře ...), při čemž respektuje rodinné zázemí.
- V soukromí s blízkými se chovají důvěrně a dotýkají se, žena a muž ale na veřejnosti nikdy.
- Pro Vietnamce jsme nerozeznatelní stejně jako oni pro nás.
- Světlá pleť je známka krásy a vysokého postavení ve společnosti.
- Velikost a obezita je vnímána jako projev blahobytu.
- Křičící a afektivně jednající osoba „ztrácí svou tvář“, je – li v rozpacích a neví „kudy kam“, začne se usmívat, hlasitě se smát.
- Dlouhé nehty na malíčcích jsou pro etnikum sdělením, že dotyčný nemusí fyzicky pracovat (bohatí, učenci, učitelé...)
- Otevřená kritika před publikem je pro ně nepřijatelná (ztráta tváře).

Patologické jevy ve vietnamské komunitě v ČR

- distribuce i užití drog , není problém s alkoholismem, ale opium se kouří běžně, i děti mají mnohem větší toleranci
- podhodnocování zboží a následný prodej za mnohem vyšší ceny
- obchod s lidmi – zneužívání na práci, k prostituci

„Patologické jevy“ pocházející z odlišnosti kultur – objevují se v médiích jako senzační zprávy, a i když je jejich původní komentář časem uveden na správnou míru, stává se odrazovým můstkem pro předpojaté myšlení a následné předsudky- pašování ohromného množství falešných bankovek – zadrženo opravdu velké množství nikoliv falsifikátů, ale papírových bankovek, které byly vyrobeny k účelu pálení na oltáři předků na Nový rok – Vietnamci věří, že je tak pošlou do jiného světa.

Některá specifika Asiatů, myšlení, výchovy a vzdělávání Když se řekne „Vietnavec“, asi každému se jako první vybaví vietnamská tržnice. Pouliční tržnice jsou převážně vietnamskou doménou. Pevnou a neodlučitelnou tradicí vietnamské komunity je uctívání předků. Jsou velmi uzavření a neuvěřitelně pracovití. ČR a VDR spolu sepsali několik dohod, na jejichž základě do Čech přijíždělo za studiem a prací mnoho Vietnamců.

³Vietnamci vůbec jsou spojováni s pácháním trestné činnosti, zejména hospodářského charakteru. Nejčastěji se jedná o trestné činy neoprávněného podnikání, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby a porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu. Tyto činy úzce souvisí s jejich podnikáním, neboť z velké části nabízejí výrobky z Asie, pocházející převážně z Číny, Vietnamu atd., které napodobují výrobky renomovaných světových firem, nebo prodávají nekolkované cigarety a alkohol. Mnohdy i bez platného živnostenského oprávnění. Touto trestnou činností se projevují navenek, je tedy patrná i lidem mimo jejich komunitu. Nutno ale dodat, že jejich aktivity byly dlouhou dobu tolerovány či nebyla podnikána veškerá potřebná opatření, aby jim v této činnosti bylo zabráněno. Až v poslední době je státními orgány České republiky vyvíjen tlak (různé razie na tržnicích, zabavování zboží, kontrole ze strany celních, finančních a živnostenských úřadů, snahy vlády o zavedení registračních pokladen) a situace se postupem času zlepšuje. Vietnamští obchodníci jsou tímto postupem vytlačováni z velkých tržnic, které se ruší, a stěhují se do kamenných obchodů. Ty se již lépe kontrolují, prostředí není již tolik anonymní, jako na tržišti.

Jako oběti trestné činnosti pak Vietnamci figurují v případech, které se odehrávají uvnitř komunity. Tato se neprojevuje navenek, je skryta očím veřejnosti i úřadů, neboť oběti se se svými problémy na státní orgány v převážné většině

³ Kolektiv autorů : S Vietnamskými dětmi na českých školách. Materiál vydaný HANOI, Praha: Nakladatelství H. Spol., dotisk 2007

neobracejí. Řeší situaci vlastními silami či prostředky, neboť oběti, ale i samotní pachatelé, jsou Vietnamci. Tato situace nutně vede k eskalaci trestné činnosti. V těchto případech pak bývají postiženi oběťmi násilných trestných činů, převážně únosu, vydírání, ale i ublížení na zdraví a vraždy.

Je uváděno, že v České republice pobývá na základě povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu, tedy legálně, cca. 21.000 Vietnamců s tím, že dalších cca. 30.000 osob je zde protiprávně či vystupuje pod jinou totožností. Při tomto využívají obtíží, které všichni evropané mají s posuzováním jejich fyziognomie (zdají se nám být všichni stejní).

Vietnamci žijící na území České republiky si žijí svým vlastním životem, starají se pouze o možnost zlepšení své ekonomické situace. Dosud nejsou nijak organizováni, nemají na území České republiky politickou organizaci. Jejich potřeby se snaží uspokojovat několik zájmových sdružení, které především se snaží řešit situaci týkající se „úředních problémů“, jako je vyřizování záležitostí ohledně povolení k pobytu, zmírnění z jejich pohledu příliš tvrdých nároků pro udělení povolení k pobytu či získání státního občanství, překážek při vyřizování povolení k podnikání apod."

Integrace – postupné zařazování minoritních skupin do majoritní společnosti

Poznámka: Vietnamci se do ČR nepříjíždějí integrovat, ale vydělat.

Nepříjíždějí bez ničeho, ale se svou silnou a odlišnou kulturou, která mj. vychází z následujících faktů:

- Vietnamci v historii /3 tisíce let př. n .l/ byli především sekyrníci a ptačí muži, hrdinové a vojevůdci
- po staletí udržují kult předků
- města se zabývala obchodem
- vesnice jsou „zemědělské“
- ve Vietnamu se válčilo ještě v 80. letech – odtud pramení nedůvěra, názor na „Západ“, snaha přežít za každou cenu – korupce, ženy jsou emancipovanější, muži dosud nenalezli pravé místo ve společnosti; lidé ve válce byli zvyklí spoléhat se sami na sebe, svoje rodiny, nikdy nespolehali na státní instituce a neziskové organizace

- Vietnamci uznávají prvky přírodního náboženství, k ostatním náboženstvím jsou nesmírně tolerantní, nikdy zde nebyla vedena žádná náboženská válka
- jsou pověřčiví
- dodržují přísnou hierarchii ve vztazích – která se občas projevuje jako přílišné udržování a uctívání vysoce postavených ve společnosti bez toho, aniž by chování a jednání těchto vysoce postavených bylo podrobena reálné kritice a kontrole /vysoce či výše postavení jsou také starší členové rodiny, starší a nadřízené osoby, bohatí/
- fungují zde předsudky a hlavně morální zákony, které platí pro jejich kulturu - vietnamské přísloví „I král, když přijede do vesnice, musí se řídit vesnickým právem“
- peníze mají velkou společenskou hodnotu - bez ohledu na jejich původ a procesy, které umožnily jejich získání, bez úcty k práci a profesionalitě
- společnost je striktní, ortodoxní (=pevné a nezvratné přesvědčení), všechny kriminální činy jsou odmítány – záleží ale na tom, zda o nich lidé vědí a jak jsou „podány“
- k nám se dostávají buď bohatší Vietové, v současnosti spíše opravdu lidé bez jakéhokoliv vzdělání, přicházejí zadlužení /na cestu jim půjčí nejčastěji rodina, která se sama zadluží, popř. Prodá veškerý skromný majetek/, a aby ukázali, že jsou úspěšní – což je pro ně životně důležité – znovu si půjčují, aby mohli dát rodině najevo, že jsou zde úspěšní, popř. nakoupit dárky a posílat domů peníze; pokud zde totiž Vietnamec neuspěje, stahuje rodinu dolů na nižší společenský žebříček
- přístup k internetu je slušný – spousta internetových kaváren ve městech, na vesnicích vůbec – internet se ale nevyužívá k vyhledávání informací, ale ke hraní her
- neexistuje ani základní sociální síť – pojištění je spíše na závalu, lékaři upřednostňují ty, co platí hotově a pojištěnci musí čekat; v nemocnici se o vás stará rodina, personál podává jen léky a jídlo
- mnoho lidí si o sociální dávky ani neumí požádat

Problémy

- nejvíce problematičtí z hlediska integrace jsou lidé, kteří si přejí rychle vydělat finanční prostředky
- pokud je potřeba jednat na úřadech, využívají tlumočníky a prostředníky
- neexistuje didaktický aparát pro výuku českého jazyka pro Vietnamce, tlumočníci často překládat dobře neumějí /nemají 3. stupeň jazykové zkoušky nutné pro tlumočníky, protože je “nemá kdo vyzkoušet“ - zprostředkovatelský servis pak zajišťují lidé, kteří mají spíše zkušenosti s životem v ČR, než právníci a tlumočníci – nebezpečím je, že tlumočník subjektivně zasahuje do rozhovoru, nikoliv jen překládá sdělení – mnohdy tak osobnost tlumočníka změní výrazně překlad výpovědi
- velká část obyvatel nerozumí smlouvám, nespolehá se na písemný text, nejsou tak zajištěny ani vzájemné půjčky mezi členy komunity, je problematické uzavírání nájemních smluv
- oboustranné předsudky:
- česká strana nedoceňuje roli těch „menších, šikmookých“
- Vietnamci mají pochybnosti o slušném chování „Západáků“ / i ve spojitosti s americkou válkou ve VSR/
- v určitých lokalitách je vysoká koncentrace vietnamských rodin a z toho vyplývá sociální pnutí
- není dostatek času a vůle na vzdělávání, ani dostatek peněz – mmj velmi dlouhá pracovní doba
- Vietnamci vydávají relativně zbytečně hodně peněz vzhledem k neznalosti a potřebě zprostředkovatelských placených služeb, k ekonomickým činnostem v ČR mají neprofesionální přístup.

V současné době nelze než očekávat, jakým způsobem bude integrace dále postupovat. Rozhodně jí však současné podmínky jen a jen nahrávají. Neznaменá to však, že by uvnitř komunity samotné neexistovaly závažné problémy, nebo že by vztahy Vietnamců a Čechů probíhaly jen na přátelské úrovni. Organizační a kulturní a tedy i integrační potenciál vietnamské komunity je však velmi silný, jestliže se podaří

překonat vzájemné interkulturní bariéry, a to zejména ve způsobu občanské organizovanosti, jestli se zde stále budou rodit nové vietnamské děti, integrace za několik let pokročí mílovými kroky dále. Vietnamská komunita v ČR disponuje velmi silným potenciálem k integraci, který však začíná být patrný až po třech, pěti i více letech pobytu příchodního migranta v ČR. Do té doby migrant svádí boj o to, aby zde našel vlastní roli, aby poupravil a reinterpretoval své cíle a zvolil novou strategii na základě poznání reálné situace a svých možností pobytu v ČR. Zejména v tomto období působí silně bariéry integrace.

Naprosto zásadní roli v integraci Vietnamci v ČR hrají krajská média, neboť, jak vyplývá z různých výzkumů je to pro Vietnamce nejčastější zdroj informací o ČR. V současné době v ČR jsou vydávány tři média: Van xuan, Tuan tin moi a Vuon dao.

Jazyk: Vietnamština. Pro její přepis je od roku 1910 oficiálně zavedena latinka. Má bohatý systém samohlásek, slabiky se vyznačují tóny, kterých je povoleno šest. Původní vietnamská slova jsou jednoslabičná, asi 60 % slovní zásoby však tvoří přejímky z čínštiny. Protože Vietnamci považují za nezdvořilé nesouhlasit s názorem druhé osoby, nenaleznete ve vietnamštině téměř žádný zápor. Naopak způsobů, jak vyjádřit souhlas, je několik. Většina vietnamských jmen se skládá z příjmení, jména a spojovací slabiky vložené mezi ně (např. Nguyen Van Trung). Pro snazší komunikaci s českým prostředím si však Vietnamci dávají k vlastnímu jméno i křestní jméno české.

Neverbální komunikace: Vietnamská kultura je na neverbální komunikaci velmi bohatá, některým jejím prostředkům se však přikládají odlišné významy – např. úsměv používají Vietnamci také v nepříjemné situaci, projevují jím nervozitu, podráždění, rozpaky či omluvu. Vietnamci se usmívají rovněž tehdy, když mají pocit, že svými problémy obtěžují druhého a chtějí tuto situaci zmírnit, případně když nerozumějí projevu mluvčího. Přímý projev z očí do očí je považován za nezdvořilý, může dokonce vyjadřovat domýšlivost. Za neslušné se považuje smrkání do kapesníku. Podle vietnamských pravidel slušného chování by člověk neměl obtěžovat druhé svými stížnostmi a problémy. Člověk, který se vzteká, křičí či jiným způsobem dává najevo své emoce, rovněž ztrácí před ostatními respekt a autoritu. Vietnamci považují za přiměřené umírněné a uctivé chování.

Strava: Pohostinnost je pro Vietnamce jedno z nejdůležitějších projevů slušného chování. Podle něj se sluší nabídnout pohoštění vždy a každému. Česká strava je od

vietnamské velmi odlišná a některým Vietnamcům trvá velmi dlouho, než si na ni zvyknou (např. mléko, některé mléčné výrobky – chybí enzym na zpracování mléka).

Oblečení: Za naprosto nepřipustné se například považují krátké kalhoty na dospělém člověku. Vietnamské ženy takřka vůbec nenosí sukně.

Hodnoty a normy: Intimnější projevy náklonnosti mileneckých párů na veřejnosti jsou nepřipustné. Dotyky a objímání mezi přáteli jsou ale běžné a časté. Vietnamci mají stálou potřebu společenského kontaktu, často se navštěvují a nepovažují za nutné návštěvu předem ohlásit. Ve vietnamské kultuře mají klíčové postavení rodina a děti. Pevná rodinná pouta se udržují i mezi vzdálenějšími příbuznými. Příslušnost k rodu se odvozuje jak po otcově, tak po matčině rodové linii. Každý Vietnamec se tak stává součástí dvou rodin. Sňatkem se člověk stává rovněž součástí dvou rodových linií svého manžela či manželky.

Náboženství: Většina Vietnamců se dnes hlásí k buddhismu, v zemi však žije i početná komunita římských katolíků. Můžeme se však setkat i s taoismem a konfucianstvím. Právě konfucianství ovlivnilo řadu tradičních vietnamských norem, bylo zdrojem morálních a právních zásad, na nichž byla ve Vietnamu budována rodina. Významným rysem vietnamské kultury je kult předků. Domácí oltář, jehož prostřednictvím má rodina úctu ke svým předkům vykazovat, nechybí téměř v žádné vietnamské domácnosti ani po přesídlení do ČR. Oltář bývá zdoben vonnými tyčinkami, fotografiemi členů rodiny a předků.

Nejvýznamnější tradiční svátky, které udržují i Vietnamci v ČR:

- dny úmrtí nejbližších předků a rodinných příslušníků (neslaví se narozeniny);
- uctívání svých předků první a patnáctý den v měsíci;
- Tet Nguyen Dan – lunární Nový rok přibližně mezi posledními dny ledna a polovinou února je spojen s největšími rodinnými oslavami;
- 15. den 8. měsíce lunárního kalendáře slaví svůj svátek děti;
- mnohé vietnamské rodiny v českém prostředí vedle svých tradičních svátků a oslav dodržují i některé české zvyky – oslavy narozenin, Štědrý den, Silvestr.

Některé typy komunikace:

- přímý a upřený pohled do očí je brán jako arogance, proto se nikdy nedívat do očí, odvrácený pohled neznamena nezáměr, ale skromnost,
- žádný Vietnamec nehledá pravdu, hrozba vězení pro něj znamená myšlenku: „Co na to moje okolí?!“,
- při komunikaci a výslechu si buďte vědomi, že Vietnamec neumí přijímat jasné informace – uvažuje abstraktně, ve smyslu: „A proč se mě ptá tak, neskrývá se za tím něco jiného?“,
- úsměv v patové situaci znamená omluvu, je přirozenou reakcí, vyjádřením lítosti /my se omlouváme verbálně a klopieme oči, Vietnamec se nám dívá do očí a plánovitě se po celou dobu komunikace usmívá, čím intenzivněji se usmívá, tím víc říká: „Strašně mě to mrzí“, což mylně bereme jako provokaci,
- nikdy se nespolehejte na jeden telefonický kontakt,
- tabu je jakýkoliv dotek, zejména pro ženy a dítě,
- Vietnamky mají problém s podáním ruky,
- mluvte tiše = tiché mluvení je i jediným vnějším projevem empatie, který si můžete dovolit
- pokud chcete rozkrýt vztahy, získejte na svou stranu nejprve autoritu.

1. problém s identifikací
 - jméno se skládá obvykle ze tří slabik
 - každá slabika má 6 různých významů podle znamének nad nimi – tyto tvoří tóny
 - jedno jméno o třech slabikách nabízí 6 možností (tedy 1 jméno= 6 možných osob!)
 - bez znalosti tlumočnicka nelze jméno správně zapsat, píšeme tedy náhodně
 - někdy si lidé dávají neúřední, vlastní jména, která samozřejmě nejsou v registru
 - ženy nepřejímají jméno po manželovi
2. pozor při ověřování totožnosti, vyhledávání v registru cizinců
 - v informačním systému existuje tabulka přepisů
3. vietnamština se neskloňuje
 - bez znalosti jazyka nelze využít slovník, použít tlumočnicka
 - DA znamená ve slovníku ano, ale používá se jako ne; (ve významu “Ano, máte pravdu, ale já to vidím jinak, je potřeba se nad tím ještě zamyslet” = protože pro Vietnamce není slušné použít přímé odmítnutí.)
 - slovíčko ano můžeme slyšet i tehdy, pokud nám někdo nerozumí a chce, abychom větu zopakovali ještě jednou

3.4. Rusové

Nelze opomenout dva následující rysy, které předurčují této komunitě jisté svébytné postavení:

- v české veřejnosti je stále patrný negativistický pohled vůči všemu „ruskému“, což pramení především z nezapomenutelného vpádu spojeneckých vojsk v roce 1968 do naší republiky;
- i na území Česka se již projevuje novodobá éra „ruského mafiánství“, která dnes dosahuje věhlasu srovnatelného s tradiční italskou mafií, a to nejenom na evropském kontinentu.

Důvody migrace nejsou pouze ekonomické, ale jsou to především důvody spjaté s politickou nestabilitou Ruska a obavami o vlastní bezpečí. Často se můžeme setkat s imigranty movitými nebo velmi movitými. Důležitými rysy imigrace je „rodinný charakter“, existence silných sociálních vazeb, relativní izolovanost ve smyslu omezené vnější komunikace (vůči majoritní populaci) a naopak rozvinutá vnitřní komunikace (uvnitř, v rámci dané etnické komunity).

Co se týče vztahů s majoritní populací a jejími strukturami, je na jedné straně zřejmé, že převládá spíše spokojenost s pobytem v České republice a ve vztazích nejsou zaznamenány výraznější problémy. Na druhé straně se zejména v případě Karlových Varů však ukazuje výraznější proces separace, vyčleňování se z majoritní skupiny, a to jak ve sféře ekonomické, tak i sociální a rovněž již částečně v prostorovém rozmístění bydlišť (podle dostupných informací je v Karlových Varech většina ruských imigrantů soustředěna v jedné lokalitě, typické koncentrací vil a lázeňských domů, s malým zastoupením české populace).

Většina Rusů má v Česku dlouhodobý pobyt. Jejich zájem učit se český jazyk je velmi omezený, spoléhají spíše na znalost ruštiny v české společnosti.

I do budoucna můžeme počítat s tím, že imigrace Rusů do Česka bude pokračovat (silné rodinné vazby, postrádání příbuzných). Z tohoto faktu mohou plynout obavy z mezilidských vztahů a diskriminace ze strany majority. Týká se to zejména prostředí měst a lokalit, ve kterých se ruská imigrační komunita soustřeďuje. S jejím rostoucím vlivem by mohlo dojít k napětí a rozporům s místní populací, a to v různých sférách života společnosti.⁴

3.5. Ukrajinci

Ukrajinská⁵ národnostní menšina v ČR patří k početně malým skupinám. Česká republika je pro Ukrajince lákavým cílem, zejména z důvodu jazykové i geografické blízkosti. Největší příliv Ukrajinců byl zaznamenán v letech 1996-1997, v období stavebního rozvoje v ČR, který i nadále pokračuje. Více než 80 % ukrajinských pracovníků v ČR pochází ze západní části Ukrajiny a podkarpatské Rusi, kde je vysoká nezaměstnanost a špatná hospodářská situace. V souvislosti s pracovní migrací

⁴ Šišková, T. *Menšina a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál:201.

Ukrajinců se můžeme setkat s tzv. „zprostředkovateli práce“. Ti zajišťují pracovníkům česká víza, pracovní místa, ubytování a další služby, za které si určují určitou část výtěžku „svých“ pracovníků. Zprostředkovatelé často pracovníkům odeberou i doklady (povolení k pobytu, pas), což jim umožňuje je vydírat a udržovat na jejich závislosti. Placení „zprostředkovatelům“ se většinou týká manuálně pracujících Ukrajinců. Ti, kteří pracují v intelektuální sféře většinou nikomu neplatí, protože v zemi pobývají legálně a v případě vydírání se obracejí na příslušné české úřady. I v případě legálního zaměstnání v ČR se často někdy pracovníci stávají terčem ukrajinských vyděračů, kterým musí platit za „ochranu“. Mezi nejčastěji vykonávané povolání Ukrajinci v ČR patří pomocní nekvalifikovaní dělníci a manuální práce ve stavebnictví či komunálních službách (i přes to, že až 70 % z nich má ukončené středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání). Kulturní normy a hodnoty: Zásadním způsobem se neliší od norem a hodnot české společnosti. Obecně je mezi nimi však vyšší míra zbožnosti a národní hrdosti. Převažujícím náboženstvím na Ukrajině je pravoslaví, v západních oblastech země má silnou pozici řeckokatolická církev a na severozápadě také církev katolická. Ukrajinci v ČR mívají nedůvěru ke státním i nestátním institucím. Jedinou organizací, které důvěřují, je právě řeckokatolická a pravoslavná církev.

Patriarchální společnost: Tradiční patriarchální rodina na Ukrajině si dodnes zachovala řadu charakteristických rysů. Muž je považován za hlavu rodiny, má v ní rozhodující slovo a jeho povinností je rodinu materiálně zabezpečit. Žena má na starosti každodenní chod domácnosti, často řídí finanční záležitosti a většinou je také zaměstnána. Starším členům rodiny je prokazována úcta, jejich děti mají povinnost postarat se o ně ve stáří. Snaha zabezpečit rodinu je jeden z rozhodujících důvodů, proč řada ukrajinským mužů odjíždí pracovat do zahraničí.

Ukrajinská společnost: Je hodně maskulinní (tzn. mající mužský ráz). Muži si zakládají na své důstojnosti a projevech úcty vůči své osobě. Pro muže je někdy obtížně přijatelné, má – li jednat se ženou – úřednicí, která rozhoduje o jeho záležitostech. Při setkávání si muži podávají ruce, ženy může muž během pozdravu ignorovat, při formálnějších příležitostech (např. oslavy, návštěvy doma) je líbá na tvář. Totéž dělají i ženy mezi sebou navzájem.

Jazyk: Ukrajiniština patří k východoslovanskému jazyku blízkému ruštině a běloruštině a má několik dialektů. Ukrajinsky se nemluví na celém území dnešní Ukrajiny, ale zejména v jejich západních částech. V ostatních částech země se často

používá ruština. Ukrajinština má řadu shodných rysů s dalšími východoslovanskými jazyky: zachovává sedm pádů, skloňování a vyjadřování času u sloves. Má pohyblivý přízvuk a zapisuje se upravenou verzí cyrilice.

3.6. Dílčí závěr

Pro úplnost je nutné dodat, že mezi uvedené národnostní menšiny, které spoluutvářejí národnostní obraz České republiky a i v minulosti patřily vedle českého národa ke spolutvůrcům, tradic a kultury, hospodářského i politického života na tomto území, patří Židé a Romové. Tyto menšiny, každá zvlášť, ale současně i obě zároveň, se svojí charakteristikou a zvláštním osudem vymykají tradičnímu pojetí národnostní menšiny, která je vnímána buď jako autonomní obyvatelstvo na určitém území, nebo jako skupina novodobých imigrantů, postupně přicházejících ze své původní vlasti.

Tyto menšiny, přes velmi komplikované vztahy, které navázaly a navazují se svým okolím, výrazně zasáhly a stále zasahují do historie a současnosti prostoru nynější České republiky.

4. Průzkumné dotazníkové šetření u studentů národnostních menšin SPŠ MV v Holešově

4.1 Cíl průzkumného šetření

Základním cílem průzkumného šetření „integrace národnostních menšin na SPŠ MV v Holešově“ je zjistit a upozornit na aktuální otázky výuky a volnočasových aktivit studentů ve sledované škole. Jde o zjištění současného stavu a upozornění na některé aspekty, které výuku a volnočasové aktivity ve SPŠ MV v Holešově ovlivňují, a tím částečně nejen teoreticky přispět ke zlepšení současného stavu.

Jsem si plně vědom složitosti zkoumané problematiky, a proto si také nekladu za cíl odhalit a zpracovat danou problematiku vyčerpávajícím způsobem. Práce včetně empirického šetření má shromáždit určité množství konkrétního podkladového materiálu a na základě jeho utřídění a zpracování zvýraznit a poukázat na faktory ovlivňující výuku a trávení volného času a dát náměty a doporučení ke zlepšení současného stavu. Považuji za nutné upozornit na ten fakt, že podklady shromážděné empirickým šetřením mají omezený charakter vyplývající z použitých metodik i z dalších omezení, a že musí být nezbytně doplňovány dalšími informacemi: znalostmi a zkušenostmi pedagogických pracovníků školy, rodičů a v neposlední řadě i dalšími připomínkami studentů. Jen v tomto kontextu mohou závěry empirického šetření přispět ke zlepšení tak složitých otázek, kterými jsou bezpochyby otázky výuky a trávení volného času.

Ke splnění průzkumného cíle byla zvolena forma průzkumného šetření na základě anonymního vyplnění dotazníku. Pro správné pochopení výsledků tohoto druhu šetření je třeba, aby si každý, kdo s výsledky pracuje, uvědomil, že jsou shromážděny údaje o subjektivních postojích a názorech respondentů, jež se mohou lišit i od toho, co je nazýváno „objektivní situací“.

Na druhé straně nelze podceňovat fakt, že zjištěné údaje vyjadřují názor určité skupiny respondentů, které lze v řadě údajů považovat za reprezentativní. Je shromážděn průzkumný materiál, který tvoří těžko zastupitelný zdroj informací, se kterými je třeba počítat.

4.2 Téma průzkumu

Tématem průzkumu „srovnání a rozdíl dvou národnostních menšin (Rómů a Asiatů) se spokojeností se vzděláváním a integrací na SPŠ MV v Holešově je zmapování výuky zájmů a způsobů trávení volného času. Na základě dosažených výsledků je cílem průzkumu také navrhnout opatření, která by měla přispět k hodnotnějším aktivitám ve výuce a volném čase.

4.3 Metody a organizace průzkumu

Na základě prozkoumání dané problematiky jsou zvoleny následující metody:

Rozbor literatury, dokumentů a materiálů, vztahujícím se k otázkám výuky a volného času, včetně využití vlastních zkušeností a konzultace informací od pedagogických pracovníků Střední policejní školy MV v Holešově.

Metoda dotazníkového šetření

ad 1) Metody rozboru dokumentů, materiálů a dalších písemných podkladů a studium informačních zdrojů (odborné literatury, knih, článků, výzkumných zpráv a dalších) bylo využito především v přípravné fázi průzkumu. Cílem bylo získat co nejvíce informací týkajících se zkoumaného problému.

ad 2) Ke splnění průzkumného cíle je použita forma empirického průzkumu pedagogicko-psychologického charakteru, který spočívá v analýze údajů získaných vyplněním dotazníku respondenty (viz. Příloha č. 2).

Tato metoda je výhodná v tom, že umožňuje v poměrně krátké době zjistit názory značně početného souboru osob, jež s menšími chybami dovolí spolehlivý odhad stavu řešeného problému, že se pohybujeme pouze v oblasti postojů, mínění a názorů. I přes tato omezení dotazníku je zřejmé, že nelze podceňovat dosažené výsledky a hodnotu získaných údajů.

Při konstrukci dotazníku je převážně použito otázek uzavřeného typu s předurčenými odpověďmi se záměrem, aby dotazovaná osoba vybrala takovou odpověď, se kterou se shoduje nebo tu nejvíce blízkou jejímu názoru. V konstrukci

dotazníku bylo použito i otevřené otázky, konkrétně ot. č. 15, Vyhodnocení otevřených otázek je provedeno obsahovou analýzou.

4.4 Charakteristika souboru respondentů

Charakteristika SPŠ MV v Holešově

Střední policejní škola MV v Holešově je nedílnou součástí systému policejního školství a svou velikostí a rozsahem činnosti patří mezi tři největší policejní školy v České republice.

¹Historie školy sahá až do období první republiky. Po druhé světové válce sloužil areál výcviku a přípravě příslušníků Národní bezpečnosti. V roce 1969 bylo do současných prostor přemístěno Ženijní technické učiliště z Bratislavy a tím začalo postupné budování tehdy ještě vojenského školského zařízení. Roku 1974 zde byla zřízena Vysoká škola Sboru národní bezpečnosti – fakulta ochrana státních hranic, která zde fungovala až do března roku 1986, kdy byla přemístěna do Bratislavy. V Holešově tak vznikla Důstojnická a praporčická škola SNB, PS a VMV. Pod tímto názvem škola fungovala do roku 1991, kdy se transformovala na Střední odbornou školu Federálního policejního sboru a po rozpadu federace vzniká Střední policejní škola Ministerstva vnitra.

Činnost školy je plně v souladu s celospolečenskými změnami. Cílem je výchova policistů, kteří jsou odborně a eticky vybaveni pro práci v jednotlivých policejních složkách. Podmínky pro výuku jsou v současnosti velmi dobré. K dispozici je sedmdesát učeben, z toho asi třicet slouží výhradně pro výuku odborných předmětů. Využíván je i několikahektarový výcvikový prostor v nedalekých Dobroticích, kde je také umístěno středisko pro výcvik psovodů a služebních psů Policejního prezidia ČR. K výuce policejních předmětů slouží učebna modelových situací, která je svým pojetím jediná v českých policejních školách. Učitelé střelecké přípravy mají k dispozici tři trenažerové učebny, tři pistolové střelnice a jednu střelnici pro střelbu z malorážky.

Všechna pracoviště jsou vybavena nejnovější didaktickou technikou, která slouží

¹ Organizační řád SPŠ MV, Holešov 2003, s.5

k aplikaci současných poznatků a trendů z výcviku a přípravy policistů zemí Evropské unie. Škola také spolupracuje se zahraničními policejními školami a jednotlivými policejními útvary. Součástí práce pedagogů jsou výměnné studijní pobyty u nás i v zahraničí.

Výchovně vzdělávací působení Střední policejní školy MV v Holešově je realizováno ve třech hlavních směrech:

4. základní odborná příprava policistů,
5. další odborná příprava,
6. maturitní vzdělávání.

Studijní obor Bezpečnostně právní činnost je jediný svého druhu u nás. Na škole proto studují mladí lidé z celé České republiky. Většina z nich využívá možnosti ubytování na internátě školy nebo denně dochází nebo dojíždí. Z celkového počtu zde studuje 25 studentů národnostních menšin.

Nosným programem je studijní obor Bezpečnostně právní činnost¹ (kód 68-42-M/003) je jediný svého druhu u nás. Toto studium je určeno pro chlapce i dívky, trvá čtyři roky a je zakončeno maturitní zkouškou. V letošním školním roce je zde 214 studentů maturitního studia, většina z nich využívá možnosti ubytování na internátě školy z toho 78 chlapců a 83 dívek. Zbývajících 53 studentů do školy denně dochází nebo dojíždí. Studium je bezplatné. Maturitní zkouška se skládá ze společné a profilové části. Obsahem studia jsou všeobecně vzdělávací předměty, dva světové jazyky, dále odborné předměty, jako je bezpečnostně právní činnost, právo, kriminalistika, střelecká příprava, spojovací příprava a technika administrativy. Prioritou tohoto vzdělávacího programu je připravit absolventy s předpoklady pro přijetí do služebního poměru příslušníka Policie ČR. Studenti ale nacházejí uplatnění také u vojenské policie, justiční strážce nebo vězeňské služby. Zájem o ně mají různé bezpečnostní agentury a instituce státní správy. Tato škola připravuje studenty všestranně zdatné, zodpovědné, s kvalitními vědomostmi a dovednostmi, ale důraz klade také na fyzickou přípravu, o čemž svědčí i náročný vstupní test fyzické zdatnosti. Škola poskytuje žákům celodenní stravování a ubytování. Dostupná je i zdravotní a rehabilitační péče a služby stomatologa.

Charakteristika výzkumného prostředí: výběrový soubor byl tvořen 25 studenty Národnostních menšin čtyřletého maturitního studia oboru Bezpečnostně právní činnost Střední policejní školy MV v Holešově. Oslovení respondenti byli seznámeni s průzkumným záměrem a způsobem jeho realizace a požádání o spolupráci.

V rámci empirického šetření bylo distribuováno 25 dotazníků, které byly zpracovány do tabulek, grafů a také procentuálně.

4.5 Graf a tabulky k průzkumnému šetření

Po kontrole všech navrácených dotazníků byly získané údaje tříděny tak, že byly vyčísleny absolutní a relativní četnosti odpovědí. Na základě získání četností bylo u vybraných otázek provedeno třídění 2. stupně a vytvořeny tabulky absolutních a relativních četností. Byly vytvořeny relativní četnosti sloupců a řádků.

Kromě počítačově zpracovaných byly některé výpočty provedeny ze statistických přehledů ručně.

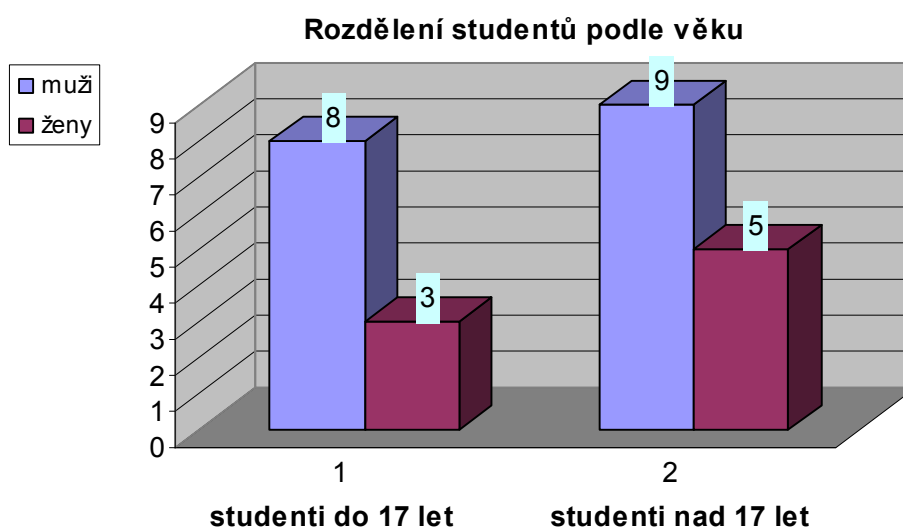
Součástí vyhodnocení dotazníků bylo rovněž kvalitativní vyhodnocení dvou volných otázek zvolených na závěr dotazníku. Rozbor odpovědí byl proveden obsahovou analýzou dle metodiky uvedené v odborné literatuře.

V průběhu rozboru a interpretace zpracovaných výsledků výzkumu bylo vyhodnoceno přes 15 statistických tabulek.

Výsledky průzkumu

Tabulka 1. Přehled respondentů dle pohlaví a ročníku studia

	Chlapci	Dívky	Celkem
studenti do 17 let	8	3	11
studenti nad 17 let	9	5	14
CELKEM	17	8	25

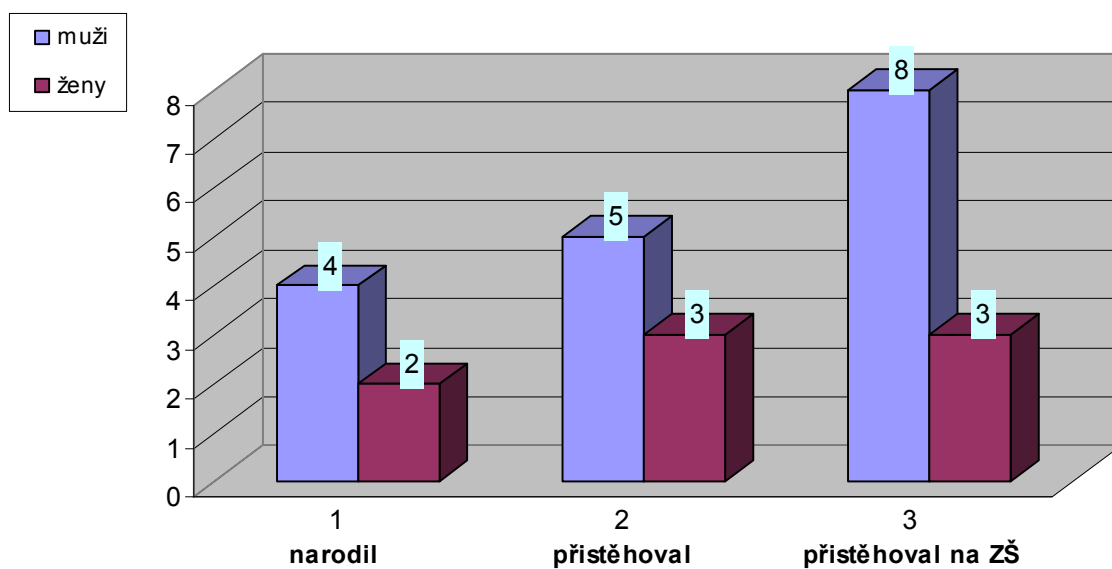

Cílem prvních dvou otázek bylo zjištění základních údajů o respondentech, kteří uváděli své identifikační údaje. Nejprve byla zjišťována otázka pohlaví a dále délka pobytu v ČR. Z celkového počtu 25 respondentů bylo 17 chlapců to je 68 % a 8 děvčat to je 32 %. Z tabulky č.1 je zřejmé zastoupení pohlaví respondentů.

Tabulka 2. Přehled respondentů dle pobytu v České republice

	Chlapci	Dívky	Celkem
narodil jsem se zde	4	2	6
přistěhoval jsem se než jsem šel do školy	5	3	8
přistěhoval jsem se na základní škole	8	3	11
CELKEM	17	8	25

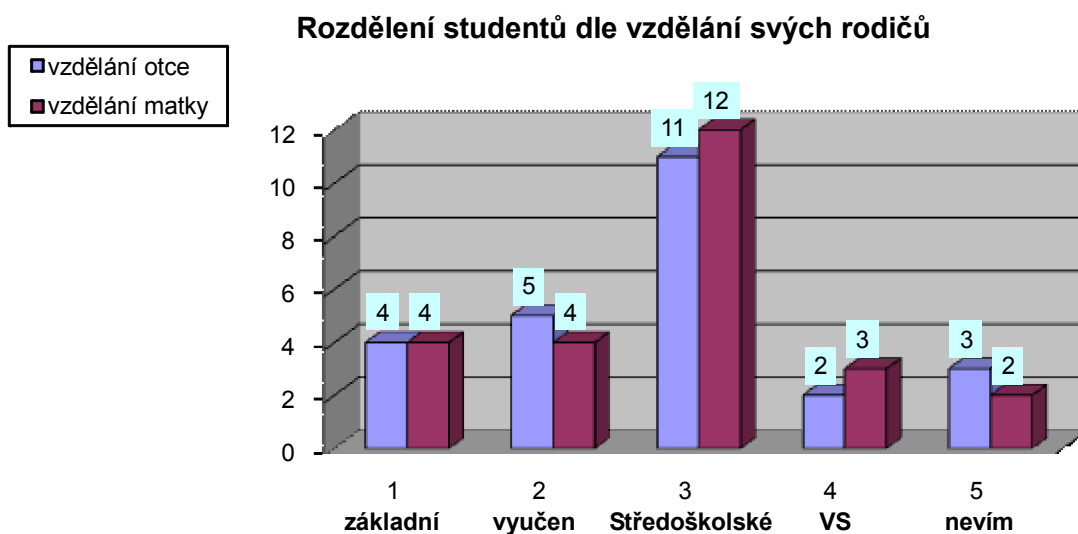
Rozdělení studentů dle pobytu v České republice

Průzkum ukázal, že se narodili v ČR 4 chlapci a 2 dívky, to je 24 %, přistěhovali se před nástupem do školy 5 chlapců a 3 dívky, to je 32 %, ostatní se přistěhovali na základní škole 8 chlapců a 3 dívky to je 44 %.

	Vzdělání otce	Vzdělání matky	Celkem
základní	4	4	8
vyučen	5	4	9
středoškolské	11	12	23
VŠ	2	3	5
nevím	3	2	5
CELKEM	25	25	50

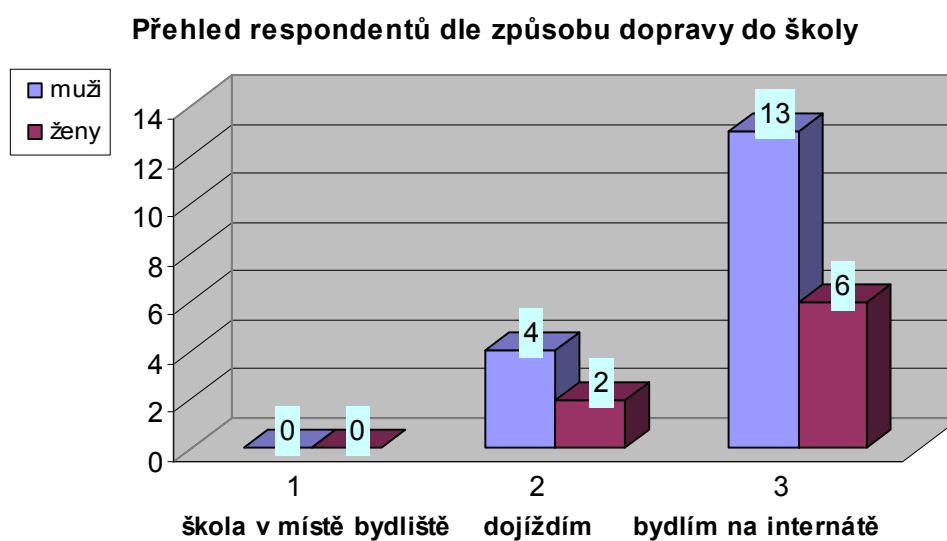
Tabulka 3. Přehled vzdělání rodičů

Tabulka č. 3 ukazuje, jaké vzdělání mají rodiče respondentů, tak např. základní vzdělání má 32% otec i matka, vyučen: 20% otec, 16% matka, středoškolské 44% otec, 48 % matka, vysokoškolské 8% otec, 12% matka. Někteří uvedli, že neví (pochází z neúplné rodiny).

	Chlapci	Dívky	Celkem
škola je v místě bydliště	0	0	0
do školy dojíždím	4	2	6
bydlím na internátě	13	6	19
CELKEM	17	8	25

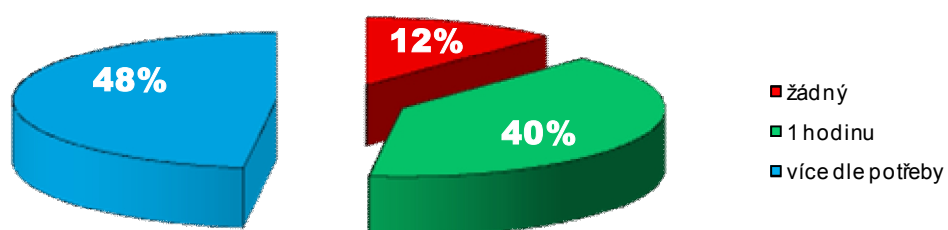
Tabulka 4. Přehled respondentů dle způsobu dopravy do školy

Dle přehledu žádný student nebydlí v místě školy, na výuku denně dojíždí 4 chlapci a 2 děvčata, to je 24%, ostatní jsou ubytováni na internátě celý týden 13 chlapců a 6 dívek to je 76%.

	Chlapci	Dívky	Celkem
žádný	2	1	3
1 hodinu	7	3	10
více dle potřeby	8	4	12
CELKEM	17	8	25

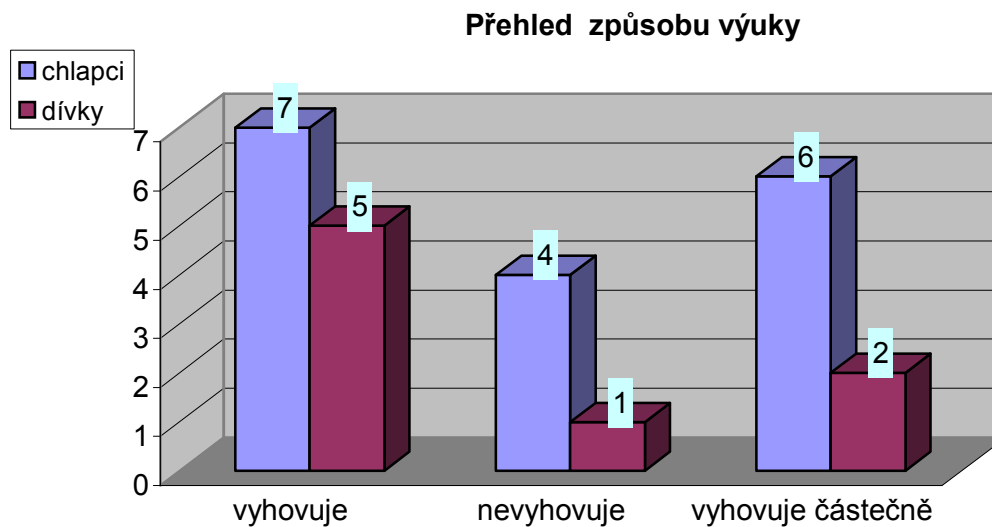
Tabulka 5. Přehled času věnovaného denně přípravě do školy

Podle průzkumu uvádím, kolik času věnují studenti každý den přípravě do školy. Žádnou – stačí jim výklad učiva ve škole 2 chlapci a 1 dívka, to je 12%, 1 hodinu 7 chlapců a 3 dívky to je 40%, více dle potřeby 8 chlapců a 4 dívky to je 48 %.

	Chlapci	Dívky	Celkem
vyhovuje	7	5	12
nevyhovuje	4	1	5
vyhovuje částečně	6	2	8
CELKEM	17	8	25

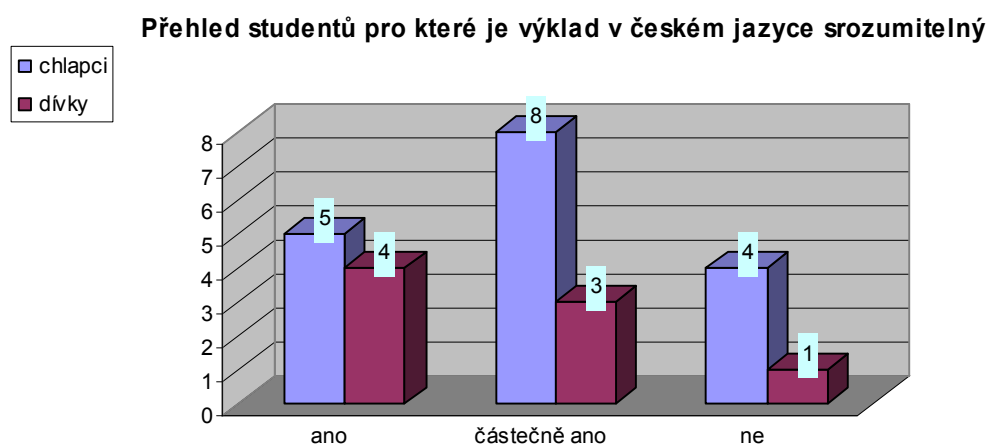
Tabulka 6. Přehled způsobu výuky

Způsob výuky studentům Národnostní menšiny vyhovuje 7 chlapcům a 5 dívkám to je 48% , 6 chlapcům a 2 dívkám to je 32% vyhovuje částečně a zbývajícím nevyhovuje 4 chlapcům a 1 dívce to je 20% .

	Chlapci	Dívky	Celkem	Celkem v %
ano	5	4	9	36
částečně ano	8	3	11	44
ne	4	1	5	20
CELKEM	17	8	25	100

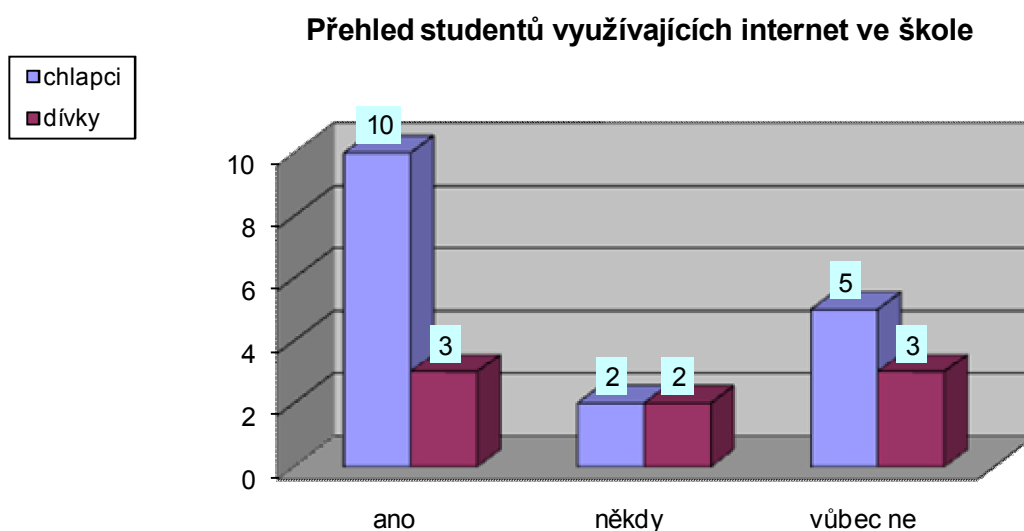
Tabulka 7. Přehled studentů, pro které je výklad v českém jazyce srozumitelný

Dle průzkumu je výklad učiva v českém jazyce nesrozumitelný pro pochopení pro 4 chlapce a 1 dívku, dle tabulky je to 20 %.

	Chlapci	Dívky	Celkem	Celkem v %
ano	10	3	13	52
někdy	2	2	4	16
vůbec ne	5	3	8	32
CELKEM	17	8	25	100

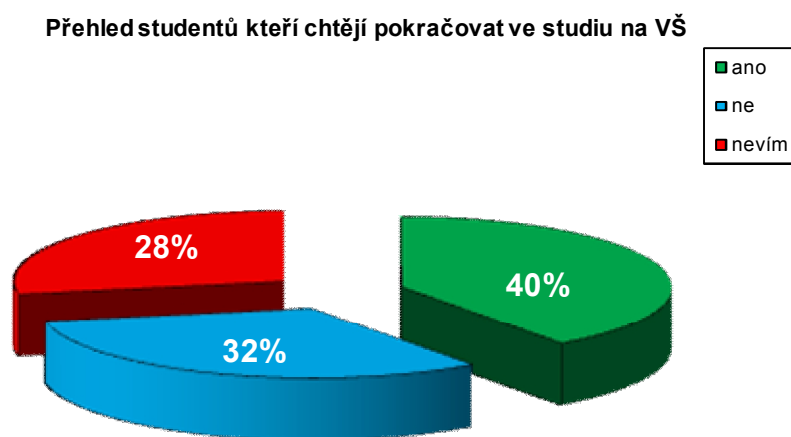
Tabulka 8. Přehled studentů, kteří využívají internet ve škole

K pozitivům patří celkově využívání osobního počítače a internetu v životě dospívajících 12 chlapců, to je 48%, 5 dívek to je 20%. Pouze 5 chlapců a 3 dívky, to je 20% dotázaných, nemá zájem nebo není spokojeno s možností přístupu k internetu ve škole.

	Chlapci	Dívky	Celkem
ano	6	4	10
ne	5	3	8
nevím	6	1	7
CELKEM	17	8	25

Tabulka 9. Přehled studentů, kteří chtějí pokračovat ve studiu na vysoké škole

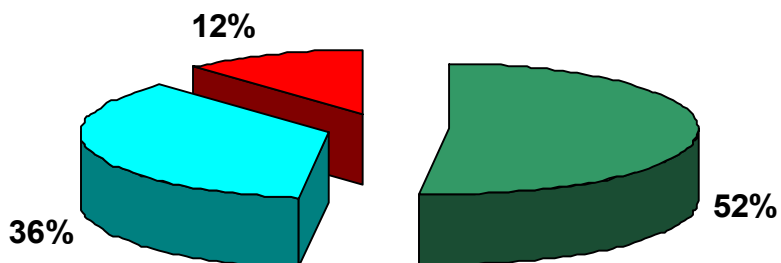
Dle procentuálního grafu má zájem o studium na vysoké škole 6 chlapců a 4 dívky, to je 40% studentů; záleží na studijních výsledcích a také na sociálním zázemí rodičů.

	Chlapci	Dívky	Celkem
výborný	8	5	13
ujde to	7	2	9
vůbec mě nechápou	2	1	3
CELKEM	17	8	25

Tabulka 10. Přehled studentů podle vztahu se spolužáky

Integrace žáků ve třídě

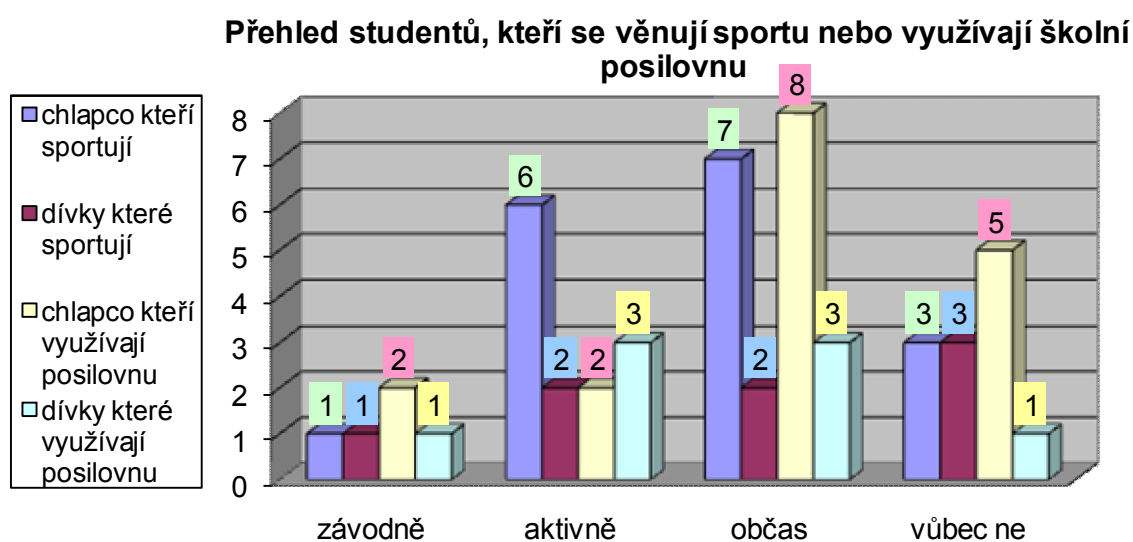
■ výborný ■ ujde to ■ vůbec mne nechápou

Problémy se špatnou integrací do kolektivu třídy uvedli 2 chlapci a 1 dívka, to je 12% respondentů.

	Sport			Posilovna	
	Chlapci	Dívky		Chlapci	Dívky
závodně	1	1	několikrát týdně	2	1
aktivně	6	2	1 x týdně	2	3
občas	7	2	občas	8	3
vůbec ne	3	3	ne	5	1
CELKEM	17	8	CELKEM	17	8

Tabulka 11. Přehled studentů, kteří se věnují sportu nebo využívají školní posilovnu

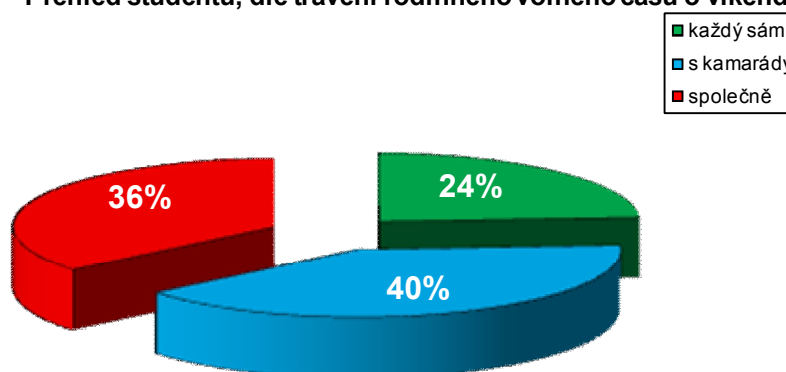

Sportovní orientace respondentů je poměrně vyhraněná volnočasová orientace, kdy téměř 7 chlapců - 28 % - a 3 dívky- 12 % - dotázaných sportuje závodně nebo aktivně. Pouze 3 chlapci a 3 dívky 24 % respondentů nesportuje.

	Chlapci	Dívky	Celkem
každý sám	4	1	6
s kamarády	6	3	10
společně	7	4	9
CELKEM	17	8	25

Tabulka 12. Přehled studentů, dle trávení rodinného volného času o víkendu

Přehled studentů, dle trávení rodinného volného času o víkendu

Z odpovědí na otázku: „Jak tráví Vaše rodina volný čas o víkendech?“ vyplývá, že převážná většina respondentů tráví volný čas o víkendu s kamarády - 6 chlapců a 3 dívky, to je 40% , ale na druhou stranu se potvrzuje, že kvalitu trávení volného času ovlivňuje míra dosaženého vzdělání rodičů (tabulka 3), tzn., že čím vyšší vzdělání, tím více se preferuje společné trávení volného času v rámci celé rodiny 7 chlapců a 4 dívky, to je 36 %.

4.6 Dílčí závěr

Průzkum ukázal, že studenti národnostních menšin mají jak v průběhu týdne, tak i přes víkend poměrně hodně volného času, a ani každodenní příprava do školy studenty příliš nezatěžuje. Volný čas o víkendech tráví převážná většina studentů s rodiči (36 %) a ukazuje se, že na společné trávení volného času rodičů s dětmi má vliv dosažené vzdělání rodičů (čím vyšší vzdělání, tím více společných aktivit).

Fenoménem dnešní doby jsou informační technologie. Není proto překvapením, že 68 % respondentů využívá ve svém volném čase pravidelně počítač. Trávení volného času u daného vzorku respondentů je 40% s kamarády. Relativně velký objem času věnují respondenti sledování televize. Hodně času věnují také sportování (40 % sportuje závodně nebo aktivně), ovšem pouze malé procento studentů je členem sportovních oddílů ve škole. Největší zájem je o kroužek střelectví. . Relativně velký objem času věnují respondenti sledování televize, čtení časopisů a poslech moderní hudby.

Závěr

Diplomová práce je zpracována na téma „Národnostní menšiny na SPŠ MV v Holešově“ a je rozdělena na část teoretickou a praktickou .

Teoretické část je zaměřena především na poskytnutí základních a stručných informací z multikulturního prostředí – definice nejdůležitějších základních pojmů se zaměřením na národnostní menšiny žijící v České republice, s kterými se můžeme setkat. Práce dále pojednává o stručné specifikaci cizinců, jejich adaptaci a integraci, předsudcích, stereotypech, mentalitě a problematice výchovy a vzdělávání vybraných národnostních menšin (Rómové a Asiaté) a významu multikulturní výchovy v naší společnosti.

Obsah teoretické části, se zabývá charakteristikou SPŠ MV v Holešově a je realizován ve třech směrech - Základní odbornou přípravou, další odborná příprava a maturitní vzdělávání. Poté navazuje praktická část – průzkum, kterým jsou interpretovány výsledky získané při průzkumném dotazníkovém šetření. Průzkumem byly získány výsledky a poznatky, které mají zjistit míru vhodnosti metod a forem výuky, spokojenost se vzděláváním, výchovou a integrací mezi ostatní studenty SPŠ MV v Holešově. Práce měla za úkol zjistit, zda školní spokojenost koreluje s odpovídajícím rodinným zázemím.

Cílem diplomové práce bylo zmapování rodinného zázemí studentů některých multikulturních menšin na této škole a zjištění míry spokojenosti se studiem, kvalitou a formou výuky obecně.

Domnívám se, že tyto cíle se podařilo dostatečně splnit. Účelem a přínosem předkládané diplomové práce je nejen zamyslet se nad danou problematikou, ale přispět i konkrétními náměty k výběru nově nastupujících studentů národnostních menšin. Těchto aktuálních otázek v podmínkách Střední policejní školy MV v Holešově předpokládá využití tohoto řešení v dalším výběrovém řízení studentů.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou národnostních menšin a je zaměřena zejména na otázku vzdělávání některých vybraných národnostních menšin. Konkrétně popisuje mentalitu a danou problematiku výchovy a vzdělávání u Asiatů a Rómů, což jsou menšiny nejvíce procentuálně zastoupené ve školském a vzdělávacím systému ČR. Výzkum zohledňuje otázky konkrétní výuky na SPŠ MV Holešov jako vysoce specifického oboru, což koreluje i s žádoucím profilem absolventů. Požadavky na profil absolventů jsou vysoké, čemuž je třeba přizpůsobit i výběr uchazečů. Průzkumné šetření se zaměřuje na zmapování osobních vztahů ve škole, rodinného zázemí, popř. studijních problémů studujících národnostních menšin na SPŠ MV Holešov.

Klíčová slova

Diskriminace

Etnocentrismus

Kulturní relativismus

Kulturní šok

Majorita

Mentalita národnostních menšin

Minorita

Postoje

Předsudky

Profil absolventa

Rasismus

Stereotypní chování a jednání

Volný čas

Xenofobie

Annotation

The dissertation deals with the issue of minorities and it focuses on the question of education of some selected minorities. It specifically describes the mentality and specific issues of education and training of Asians and Romanies. These minorities have the most percentage representation in the educational system. Research reflects the specific issues of teaching at police school in Holešov as a highly specific field, which corresponds with the desired profile of a graduate. Profile requirements for graduates are high and therefore it is necessary to adapt the selection of candidates. The exploratory investigation focuses on mapping the personal relationships in school, family background, or learning problems of students from minorities at Secondary Police School in Holešov.

Keywords

Discrimination,

Etnocentrismus

Cultural relativism

Kulturní šok

The mentality of the minorities

Minority

Attitudes

Prejudice

Graduate profile

Racism

Stereotypical behavior and conduct

Leisure time

Xenophobia.

Resumé

Diplomová práce je zpracována na téma „Národnostní menšiny na SPŠ MV v Holešově“ a je rozdělena do čtyř základních kapitol.

První kapitola zohledňuje žádoucí vlastnosti absolventa SPŠ v osobnostním profilu.

Kapitola druhá je zaměřena na některé problémy sociokulturní odlišnosti, kulturní relativismus, vztahy mezi kulturami, toleranci a intolerantní postoje, předsudky a stereotypy ve vztahu k menšinám.

Třetí kapitola jako nosná teoretická součást práce charakterizuje specifika romské a vietnamské komunity jako procentuelně nejzastoupenější menšiny v ČR a uvádí stručný výčet některých dalších skupin migrantů, žijících na našem území.

Čtvrtá kapitola práce popisuje cíle a metody výzkumu a uvádí výsledky získané při průzkumném šetření. Výsledky a poznatky se týkají rozdílu spokojenosti se vzděláváním a integrací do společnosti. Závěrečná část obsahuje návrhy na opatření a doplňuje předcházející výkladové kapitoly.

Seznam použité literatury

1. *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*
2. BUDILOVÁ, L., HIRTL, T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí*. Praha: MVČR a člověk v tísni, 2005. ISBN: 80-903510-1-8.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN: 80-7178-475-3.
4. HAVLÍK, R. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-635-7
5. HLADÍK, J. *Společenské vědy v kostce pro střední školy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1996. ISBN: 80-7200-044-6
6. JAKOUBEK, M., HIRT, T.: *Kulturologické etudy*, vyd. a nakl. Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň 2004
7. JAKOUBEK, M., PODUŠKA, O.: *Romské osady v kulturologické perspektivě*, Doplněk, Brno 2003
8. KREJČÍ, V. *Obecní základy pedagogiky*. 3. vyd. Ostrava: PdF, 1996. 158-159, 164-165s. ISBN: 80-7042-109-6
9. KOLEKTIV AUTORŮ: *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2001. ISBN: 80-200-0607-9
10. KOLEKTIV AUTORŮ: *S Vietnamskými dětmi na českých školách*. Materiál vydaný HANOI, Praha: Nakladatelství H.Spol., dotisk 2007
11. LANGR, I. aj. *Pedagogika I*. Ostrava: PdF, 1993. 212 s.
12. LANGR, I. aj. *Pedagogika I*. 2. vyd. Ostrava: PdF, 1996. 245 s. ISBN: 80-7042-066-9
13. NOVÁK, T. *O předsudcích*. Brno: Doplněk, 2002. ISBN: 80-7239-121-6
14. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšina a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 201. ISBN: 80-7178-648-9
15. ŠKOVÁ, T., ED: *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Sborník, Portál 1998
16. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-285-8
17. ŘÍČAN, P., *S Romy žít budeme – jde o to jak*, vyd. 1. Praha: Portál, 1998. -144 s. ISBN 80-7178
18. URBAN, L., *Sociologie Praha*: Eurolex Bohemia, a.s., 2006. ISBN 80-86861-45-7.

Další položky seznamu

19. cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9
20. HAIŠMAN, T. *Možnosti integrace cizích státních příslušníků na území ČR/online/*. Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/azyl/integrace2/nks01/prispevek6.pdf>
21. JAKOUBEK, M., PODUŠKA, O., MARUŠIAKOVÁ, M.: *Romské osady v kulturologické perspektivě autorů*
22. www.romanohangos.cekit.cz/hledej.php?hledej=mek
23. NEČAS, C., MIKLUŠÁKOVÁ, M.: *Historie Romů na území ČR*,
[in/http://romové.rdio.cz/clanek/18785](http://romové.rdio.cz/clanek/18785)
24. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Sborník, Portál 1998
Cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9 Zdroj: <http://www.ks.zc./person/psych/Psycho/Rom.htm>
- Internetové stránky

Seznam použitých symbolů a zkratk

SPŠ	Střední policejní škola
atp.	a tak podobně
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
mj.	mimo jiné
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
např.	například
odst.	odstavec
tzv.	takzvaný
pozn.	poznámka
RE	Rada Evropy
resp.	respektive
Sb.	sbírka
tj.	to je
ZOP	Základní odborná příprava

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dotazník Národnostní menšiny na SPŠ a VPŠ MV v Holešově

Příloha č. 1 Dotazník Národnostní menšiny na SPŠ a VPŠ MV v Holešově

Vážení studenti.

Prosím Vás o laskavé vyplnění tohoto anonymního dotazníku, který je součástí diplomové práce zaměřené na studenty národnostních menšin na VPŠ a SPŠ MV v Holešově.

Tento dotazník je sestaven z 15-ti otázek a poslouží pro zpracování průzkumu. Pozorně si přečtěte a označte kroužkem Vámi zvolenou odpověď u otázky č. 15 doplňte odpověď volnou formou – stručně a výstižně.

Získané informace jsou zcela anonymní a jsou chráněny proti zneužití.

Děkuji za ochotu

Bc. Jiří Matoušek

DOTAZNÍK

1. Pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena

2. Jaký je tvůj věk:
 - a) do 17 let
 - b) nad 17 let

3. Jak dlouho žiješ v ČR?
 - a) narodil jsem se zde
 - b) přistěhoval jsem se než jsem šel do školy
 - c) přistěhoval jsem se na základní škole

4. Nejvyšší dosažené vzdělání Tvého otce?
 - a) základní
 - b) vyučen
 - c) středoškolské
 - d) vysokoškolské
 - e) nevím

5. Nejvyšší dosažené vzdělání Tvé matky?
 - a) základní
 - b) vyučena
 - c) středoškolské
 - d) vysokoškolské
 - e) nevím

6. Doprava do školy:
 - a) škola je v místě bydliště
 - b) do školy dojíždím
 - c) bydlím na internátě

7. Kolik času věnuješ denně přípravě do školy?
 - a) žádný
 - b) 1 hodinu
 - c) více dle potřeby

8. Způsob výuky vyhovuje:
- a) vyhovuje
 - b) nevyhovuje
 - c) vyhovuje částečně (potřeboval bych individuálnější přístup)
9. Je pro tebe výklad v českém jazyce srozumitelný?
- a) ano
 - b) částečně ano
 - c) ne
10. Využíváš internetu ve škole?
- a) ano
 - b) někdy
 - c) vůbec
11. Budeš chtít pokračovat ve studiu na vysoké škole?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
12. Jaký vztah máš se svými spolužáky?
- a) výborný
 - b) ujde to
 - c) vůbec mě nechápou
13. Věnuješ se sportu?
- a) závodně
 - b) aktivně
 - c) občas
 - d) vůbec ne
14. Využíváš školní posilovnu?
- a) několikrát týdně
 - b) 1x týdně
 - c) občas
 - d) ne
15. Jak tráví Vaše rodina volný čas o víkendech?
- a) každý sám
 - b) s kamarády
 - c) společně s rodiči jak
-